

ΕΡΜΗΝ. ΤΟΥ Ν' ΨΑΛΜΟΥ.

α', β'. *Εἰς τὸ τέλος, ψαλμὸς τῷ Δαβίδ. Ἐν τῷ εἰσελθεῖν πρὸς αὐτὸν Νάθαν τὸν προφήτην, ἠνίκα εἰσῆλθε πρὸς Βηρσαβεὲ τὴν τοῦ Οὐρίου.* Σαφῶς μὲν ἡμᾶς ἐδίδαξεν ἡ ἐπιγραφή τοῦ ψαλμοῦ τὴν ὑπόθεσιν· καὶ αὐτὰ δὲ τοῦ ψαλμοῦ τὰ ῥήματα ἱκανὰ διδάξει τῆς διανοίας τὸ βάθος. Εἰδέναι μέντοι προσήκει, ὡς καὶ μελλόντων ἔχει προαγόρευσιν ὁ ψαλμὸς. Διὸ καὶ εἰς τὸ τέλος ἐπιγέγραπται, τοῦ λόγου δηλοῦντος, ὡς ἔξει τέλος ἡ προφητεία. Ἀλλὰ μηδεὶς ἀμφιβαλλέτω, εἰ κατὰ τὸν τῆς μετανοίας καιρὸν προφητικῆς ἠξίωτο χάριτος ὁ μέγας Δαβίδ· τοῦτο γὰρ καὶ διὰ τῶν ἄλλων ψαλμῶν, δι' ὧν τὴν ἐξομολόγησιν ἐποιήσατο, καταμα θεῖν δυνατόν. Καὶ γὰρ ἐν τῷ ἕκτῳ ψαλμῷ περὶ τῆς μελλούσης προηγόρευσε κρίσεως. *Οὐκ ἔστι γὰρ, φησὶν, ἐν τῷ θανάτῳ ὁ μνημονεύων σου, ἐν δὲ τῷ ἄδῃ τίς ὁμολογήσεται σοι;* Καὶ ἐν τῷ τριᾷ κοστῷ πρώτῳ ψαλμῷ μακαρίζει τοὺς δίχα πόνων εὐλιφίας τῶν ἀμαρτημάτων τὴν ἄφεσιν, ὅπερ μόνῃ δωρεῖσθαι πέφυκεν ἡ τοῦ βαπτίσματος χάρις. Καὶ μέντοι καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ ψαλμῷ διαβρήθη ἡμᾶς ἐδίδαξεν, ὡς οὐκ ἐστέρητο τῆς τοῦ Πνεύματος χάριτος. *Τὸ Πνεῦμά σου γὰρ, φησὶν, τὸ ἀγαθὸν μὴ ἀντανέλῃς ἀπ' ἐμοῦ.* Οὐ γὰρ ἤτησεν αὐτῷ παρασχεθῆναι τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος, ἀλλὰ μὴ ληφθῆναι παρ' αὐτοῦ ταύτην ἰκέτευσεν. Ὑπὸ ταύτης τοίνυν φωτιζόμενος τῆς ἀκτίνας, καὶ προφητικοῖς προορῶν ὀφθαλμοῖς, ὡς καὶ ὁ λαὸς ὁ ὑπ' αὐτοῦ βασιλευόμενος περιπεσεῖται παρανομίαις, καὶ τίνων ὑπὲρ τούτων εὐθύνας ἐξανδραποδισθήσεται, καὶ μέτ' οἶκος ἐν Βαβυλῶνι γενήσεται, συνέγραψε τὸν παρόντα ψαλμὸν, καὶ τὰ οἰκείατραύματα θεραπεύων, καὶ τῷ λαῷ κατασκευάζων κατάλληλον φάρμακον, καὶ μὲν δὴ καὶ πᾶσιν ἡμῖν, ὅσοι τραυματῆται γινόμενοι θεραπείας δεόμεθα.

γ'. *Ἐλέησόν με, ὁ Θεὸς, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου, καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρμῶν σου ἐξάλειψον τὸ ἀνόμημά μου.* Καὶ τῷ θειοτάτῳ Δαβίδ, καὶ τῷ δορυαλώτῳ λαῷ, καὶ τοῖς ἐν ἡμῖν διακειμένοις κακῶς, ἀρμόττει τὰ προκείμενα ῥητά. Τὰ γὰρ μεγάλα τῶν τραυμάτων ἰσομέτρων δεῖται φαρμάκων, καὶ ὁ χαλεπὴ νόσῳ περιπεσὼν, πλείονος χρῆζει κηδεμονίας, καὶ ὁ μεγάλα πλημμελήσας μεγάλης φιλανθρωπίας δεῖται. Οὗ δὴ χάριν καὶ ὁ μέγας ἰκετεύει Δαβίδ ὅλον εἰς αὐτὸν ἐκχυθῆναι τὸν ἔλεον, πᾶσαν τῶν οἰκτιρμῶν τὴν πηγὴν κατακενῶσαι τῆς ἀμαρτίας τὸ ἔλκος. Οὔτε γὰρ ἄλλως οἷόν τε ἦν ἐξαλειφθῆναι τῆς ἀμαρτίας τὰ ἴχνη. Εἰκότως δὲ ἀνόμημα καλεῖ τὸ πλημμέλημα· διπλὴν γὰρ ἔχει τοῦ νόμου παράβασιν.

δ'. *Ἐπιπλεῖον πλύνόν με ἀπὸ τῆς ἀνομίας μου, καὶ ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας μου καθάρισόν με.* Ἦδη γὰρ, φησὶ, διὰ Νάθαν τοῦ προφήτου τὴν ἄφεσιν ἔδωκας· καὶ συμφορὰς δέ μοι παντοδαπὰς, οἷόν τινας καυτήρας καὶ τομάς, προσενήνοχας· ἀλλ' ἔτι δέομαι ῥυμμάτων, πολλὴν τῆς ἀμαρτίας εἰσδεξάμενος δυσσομίαν. Καὶ αὐθὶς με τοίνυν ἀπόνιψον, Δέσποτα, ἵνα πάντα τῆς ἀμαρτίας ἀποξύσης τὸν ῥύπον. [Κατὰ γὰρ τὸν προφήτην ἐκπλυνεῖ Κύριος τὸν ῥύπον τῶν υἰῶν καὶ τῶν θυγατέρων Σιών πνεύματι κρίσεως καὶ πνεύματι καύσεως.]

ε'. *Ὅτι τὴν ἀνομίαν μου ἐγὼ γινώσκω, καὶ ἡ ἀμαρτία μου ἐνώπιόν μου ἐστὶ διαπαντός.* Οὐδὲ γὰρ μετὰ τὴν ἀπὸ σοῦ γενομένην ἄφεσιν, λήθην ἐδεξάμην τῆς ἀμαρτίας, ἀλλὰ διηνεκῶς ὁρῶ τῶν ἐμῶν κακῶν τὰς εἰκόνας, καὶ τὰς τολμηθείσας παρανομίας· καὶ νύκτωρ ὄνειροπολῶ, καὶ μεθ' ἡμέραν φαντάζομαι. Τοῦτο δὲ ποιεῖν τοὺς ἀμαρτάνοντας καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς διὰ Ἡσαίου κελεύει. *Ἐγὼ γὰρ εἰμι, φησὶν, ὁ ἐξάλειψον τὰς ἀνομίας σου, καὶ οὐ μὴ μνησθῶ τῶν ἀδικιῶν σου. Σὺ δὲ μνήσθητι, καὶ κριθῶμεν· λέγε σὺ τὰς ἀνομίας σου πρῶτος, ἵνα δικαιωθῆς.* Τούτῳ καὶ αὐτὸς ὁ μακάριος Δαβίδ σύμφωνα γέγραφε ἐν τῷ τριακοστῷ πρώτῳ ψαλμῷ· *Εἶπον, Ἐξαγορεύσω κατ' ἐμοῦ τὴν ἀνομίαν μου τῷ Κυρίῳ, καὶ σὺ ἀφείλες τὴν ἀσέβειαν τῆς καρδίας μου.* ζ'. *Σοὶ μόνῳ ἤμαρτον, καὶ τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν σου ἐποίησα.* Πολλῶν, φησὶ, καὶ μεγάλων παρὰ σοῦ δωρεῶν ἀπολαύσας, τοῖς ἐναντίοις ἡμειψάμην τὰ δῶρα· τὰ ἀπειρημένα τῷ νόμῳ δρᾶσαι τολμήσας. Οὐ γὰρ τοῦτο φησὶν, ὅτι τὸν Οὐριαν οὐκ ἠδίκησα· ἠδίκησε μὲν γὰρ κάκεινον, καὶ τὴν ἐκείνου γυναῖκα· ἡ δὲ μεγίστη παρανομία εἰς αὐτὸν τετόλμηται τὸν Θεόν, τὸν ἐκλεξάμενον, τὸν ἀντιπροβατέως βασιλέα πεποιηκότα, καὶ κρείττονα τῶν ἐχθρῶν ἀποφάναντα, καὶ παντοδαποῖς ἀγαθοῖς ἐπικλύσαντα. Καλῶς δὲ προστέθεικε· *Καὶ τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν σου ἐποίησα.* Τούτου γὰρ ἡ ἱστορία μέμνηται. Ὡφθη γὰρ, φησὶ, τὸ γεγονός πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου. Ἐκ μέντοι τοῦ δορυαλώτου λαοῦ τοῦτο λεγόμενον, οὕτω νοητέον· *Σοὶ μόνῳ ἤμαρτον*, Περὶ τὰς σὰς, φησὶ, δωρεὰς ἐγενόμην ἀχάριστος, καὶ τοὺς τεθέντας μοι παραβέβηκα νόμους· καὶ παντοδαπῶν ἀγαθῶν ἀπολαύσας, ἀγνώμων περὶ ταῦτα γεγένημα· τοὺς δὲ Βαβυλωνίους οὐδὲ ἀδικήσας, μεγάλα παρ' ἐκείνων ἠδίκημαι. *Ὅπως ἂν δικαιωθῆς ἐν τοῖς λόγοις σου, καὶ νικήσης ἐν τῷ κρίνεσθαί σε.* Ἐμαυτῷ, φησὶ, πρόξενος ἐγενόμην καὶ ὦν· τὸ δὲ σὸν δίκαιον διαλάμπει. Καὶ οὕτω κρίσεως γὰρ γινομένης, καὶ τῶν εἰς ἐμὲ παρὰ σοῦ γενομένων φερομένων εἰς μέσον, καὶ τῶν παρ' ἐμοῦ τετολμημένων παρεξεταζομένων ἐκείνοις, σὺ μὲν ἀποφανθήσῃ καὶ δίκαιος καὶ φιλάνθρωπος, ἐγὼ δὲ παράνομος ὀφθήσομαι καὶ ἀχάριστος. Τὸ τοίνυν ὅπως οὐκ ἔστιν ἐνταῦθα αἰτίας δηλωτικὸν (οὐ γὰρ διὰ τοῦτο ἤμαρτον, ἢ αὐτὸς ὁ Δαβίδ ἢ ὁ λαὸς μετὰ ταῦτα, ἵνα ὁ Θεὸς δικαιωθῆ), ἀλλὰ τούναντίον, καὶ τῆς ἀμαρτίας ὑπὸ τούτων γινομένης, τοῦ Θεοῦ τὸ δίκαιον ἀναδείκνυται· πᾶσαν γὰρ καὶ τούτου, κάκεινων, καὶ πάντων ἀνθρώπων πεποιήται πρόνοιαν.

ζ'. *Ἴδου γὰρ ἐν ἀνομίαις συνέληφθην, καὶ ἐν ἀμαρτίαις ἐκίσθησέ με ἡ μήτηρ μου.* Ἄνωθεν, φησὶ, καὶ ἐξ ἀρχῆς τῆς φύσεως ἡ ἀμαρτία κεκράτηκε· προὔλαβε γὰρ τῆς Εὔας τὴν σύλληψιν τῆς ἐν τολῆς ἡ

παράβασιν. Μετὰ γὰρ τὴν παράβασιν, καὶ τὴν θεῖαν ἀπόφασιν, καὶ τοῦ παραδείσου τὴν στέρησιν, ἔγνω Ἀδάμ Εὖαν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ συλλαβοῦσα ἔτεκε τὸν Κάιν. Τοῦτο τοίνυν εἰπεῖν βούλεται, ὅτι τῶν ἡμετέρων προγόνων κρατήσασα ἡ ἁμαρτία, ὁδὸν τινα καὶ τρίβον διὰ τοῦ γένους εἰργάσατο. Τοῦτο καὶ ὁ μακάριος λέγει Παῦλος· *Ἐπειδὴ γὰρ δι' ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθε, καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος, ἐφ' ᾧ πάντες ἥμαρτον.* Τοῦτο καὶ ὁ τῶν ὄλων ἔφη Θεὸς πρὸς τὸν θαυμασιώτατον Νῶε, ὅτι *Ἐγκείται ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου ἐπιμελῶς ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἐκ νεότητος πάσας τὰς ἡμέρας.* Διδασκόμεθα δὲ διὰ τούτων ἀπάντων, οὐχ ὅτι φυσικὴ τῆς ἁμαρτίας ἡ ἐν ἐργείᾳ (ἢ γὰρ ἂν ἦμεν ἐλεύθεροι τιμωρίας, εἴπερ τοῦθ' οὕτως εἶχεν), ἀλλ' ὅτι ῥέπει ἡ φύσις περὶ τὸ πταίειν, ὑπὸ τῶν παθημάτων ἐνοχλουμένη· νικᾷ δὲ ὅμως ἡ γνώμη, πόνοις συνεργοῖς κεκρημένη. Οὐ τοίνυν, ὡς τινες ὑπέλαβον, τοῦ γάμου κατηγορεῖ, καὶ τὴν γαμικὴν κοινωνίαν παρανομίαν καλεῖ, καθάπερ τινὲς ἀνοήτως ὑπέλαβον, οὕτω νενοηκότες τὸ, *Ἐν ἀνομίαις συνελήφθην, καὶ ἐν ἁμαρτίαις ἐκίσησέ με ἡ μήτηρ μου·* ἀλλὰ τὴν ἄνωθεν ὑπὸ τῶν προγόνων ἀνθρώπων τολμηθεῖσαν παρανομίαν εἰς μέσον προφέρει, κάκεινὴν λέγει γεγενῆσθαι τῶν ῥευμάτων τούτων πηγὴν. Εἰ γὰρ ἐκεῖνοι, φησὶ, μὴ ἥμαρτον, οὐκ ἂν ἐδέξαντο τῆς ἁμαρτίας τὸν θάνατον ἐπιτίμιον· θνητοὶ δὲ μὴ ὄντες, κρείττους ἂν ἦσαν φθορᾶς· τῇ δὲ ἀφθαρσίᾳ πάντως ἂν καὶ ἡ ἀπάθεια συνῆν. Ἀπαθείας δὲ πολιτευομένης, χώραν οὐκ ἔσχεν ἡ ἁμαρτία. Ἐπειδὴ δὲ ἐξῆμαρτον, φθορᾶ παρεδόθησαν· φθαρτοὶ δὲ γινόμενοι, τοιοῦτους γεγενῆκασιν παῖδας· τοῖς δὲ τοιοῦτοις ἐπιθυμίαι καὶ φόβοι, ἡδοναὶ καὶ λύπαι, θυμὸς καὶ φθόνος παρέπεται. Πρὸς ταῦτα, καὶ τὰ ἐκ τούτων φυόμενα, ὁ λογισμὸς ἀγωνίζεται· καὶ νενικηκῶς μὲν ἀνακηρύττεται, καὶ τοῖς νικηφόροις ταινιοῦται στεφάνοις· ἡττηθεὶς δὲ, καὶ αἰσχύνῃν ὀφλισκάνει, καὶ δίκας εἰσπράττεται. Ἀντὶ μέντοι τοῦ ἐκίσησεν, ὁ Σύμμαχος ἐκύησεν τέθεικεν.

η'. *Ἴδου γὰρ ἀλήθειαν ἠγάπησας.* Οὕτω δὲ φησι, Κρίνεις, καὶ τοὺς μὲν κολάζεις, τοὺς δὲ στεφανοῖς, ἐπειδὴ τὴν ἀλήθειαν στέργεις· τὴν δὲ ἀλήθειαν στέργων, καὶ τῆς φύσεως εἰδὼς τὴν ἀσθένειαν, μετάδος συγγνώμῃν τοῖς αἰτοῦσι τὰ φάρμακα. *Τὰ ἄδηλα καὶ τὰ κρύφια τῆς σοφίας σου ἐδήλωσάς μοι.* Ἐγὼ μέντοι συγγνώμῃς οὐδεμιᾶς ἐμαυτὸν ἄξιον νομίζω, μετὰ τοσαύτας δωρεὰς γεγενημένος ἀχάριστος. Οὐ γὰρ μόνον με τοῖς βασιλικαῖς ἐνίδρυσας θώκοις, ἀλλὰ καὶ προφητικῆς ἡξίωσας χάριτος, καὶ τὰ μετὰ μακρὸν ἐσόμενα προεδήλωκας χρόνον, καὶ τὰ τοῖς ἄλλοις ἄδηλα, ἐμοὶ δὲ δῆλαπεποίηκας, ὡς καὶ τοὺς ἄλλους διδάξαι τὴν τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ ἐνανθρώπησιν, καὶ τὸ σωτήριον πάθος, καὶ τὴν ἀνάστασιν, καὶ τῆς οἰκουμένης τὴν σωτηρίαν, καὶ τῶν ἁμαρτημάτων τὴν φιλότιμον ἄφεσιν, τὰ μεγαλοπρεπῆ καὶ θεῖα τοῦ ἀγίου βαπτίσματος δῶρα Ταῦτα πάντα παρὰ τοῦ παναγίου σου προδιδαχθεὶς Πνεύματος, ἰκετεύω μεταλαχεῖν ἐκείνης τῆς χάριτος, ἣν προθεσπίζων τοῖς ἄλλοις βοῶ· *θ'.* *Ραντιεῖς με ὑσώπω, καὶ καθαρισθήσομαι· πλυνεῖς με, καὶ ὑπὲρ χιόνα λευκανθήσομαι.* Μόνῃ γὰρ ἡ τοῦ βαπτίσματος δωρεὰ ταύτην ἐργάσασθαι τὴν κάθαρσιν δύναται· ταύτην δὲ τὴν κάθαρσιν καὶ διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου δώσειν ὑπέσχετο τῶν ὄλων ὁ Κύριος. Εἰρηκῶς γὰρ· *Λούσασθε, καθαροὶ γένεσθε, ἀφέλετε τὰς πονηρίας ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν· μετ' ὀλίγα ἔφη· Ἐὰν ὧσιν αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ.* Ταῦτα καὶ αὐτὸς ὁ μέγας Δαβὶδ ἐν τῷ ἐξήκοστῷ ἐβδόμῳ ψαλμῷ προαγορεύει. *Ἐν τῷ γὰρ, φησὶ, διαστέλλειν τὸν ἐπουράνιον βασιλεῖς, χιονωθήσονται ἐν Σελμών.* Τοῦτο τοίνυν κἀνταῦθ' αὖ φησιν, ὅτι τῆς δοθησομένης ἅπασιν ἀνθρώποις προσδόμεναι χάριτος· ἐκείνη γὰρ ἀκριβῶς ἀπορρύψαι με δύναται μόνῃ, καὶ τῆς χιόνος μοι τὴν λευκότητα δοῦναι. Ὅτι δὲ τὸ ὑσσωπον οὐδεμίαν ἄφεσιν ἁμαρτημάτων εἰργάζετο, ῥάδιον ἐκ τῶν Μωσαϊκῶν συγγραμμάτων καταμαθεῖν. Τὸν γὰρ ἀνδροφόνον, καὶ τὸν ἄλλοτριόγαμον ληστήν, οὐ περιρραντηρίους ὁ νόμος ἐκάθαιρεν, ἀλλὰ τιμωρίας ἐσχάταις ὑπέβαλλεν. Ἐτέρων τοίνυν ἐστὶ πραγμάτων τὸ ὑσσωπον αἰνίγμα. Ὑσώπω γὰρ ἐν Αἰγύπτῳ τὸ αἶμα τοῦ προβάτου ταῖς φλιαῖς ἐπιρρᾶναντες, τοῦ ὀλοθρευόντος τὰς χεῖρας διέφυγον. Τύπος δὲ ἦν ἐκεῖνα τῶν σωτηρίων παθημάτων· αἶμα γὰρ κἀνταῦθα, καὶ ξύλον σωτήριον, καὶ σωτηρία τοῖς μετὰ πίστεως προσιοῦσι χορηγουμένη. *ι'.* *Ἀκουτιεῖς μοι ἀγαλλίασιν καὶ εὐφροσύνῃν· ἀγαλλιάσονται ὅστέα τεταπεινωμένα.* Ταύτης μοι, φησὶ, τῆς εὐφροσύνης τὰ ὄντα ἐμπλησον, τὴν τελείαν κάθαρσιν ὑπισχνούμενος, ἵνα εἰς ἅπαντα ἡ θυμηδία διαδράμη τὰ τοῦ σώματος μόρια· καὶ τὰ νῦν τῇ κακουχίᾳ τεταπεινωμένα ὅσῃ, ἀνθήσῃ πάλιν, καὶ ἀπολάβῃ τὴν οἰκείαν ἰσχύν.

ια'. *Ἀπόστρεμον τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν μου, καὶ πάσας τὰς ἀνομίας μου ἐξάλειπον.* Μὴ ἴδῃς, φησὶ, τὰς ὑπ' ἐμοῦ τετολμημένας ἀνομίας, ἀλλ' ἐμὲ τὸν ταύτας ὀλοφυρόμενον. *ιβ'.* *Καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοί, ὁ Θεός, καὶ πνεῦμα εὐθὲς ἐγκαίνισον ἐν τοῖς ἐγκάτοις μου.* Ἐπειδὴ τὸ γῆρας ἐδεξάμην τῆς ἁμαρτίας, τῇ σῆ με φιλανθρωπία νεοῦργησον. Ταῦτα καὶ δι' Ἰεζεκιὴλ τοῦ προφήτου τοῖς ἐν Βαβυλῶνι δορυαλώτοις ὁ Δεσπότης ὑπέσχετο. *Δώσω γὰρ αὐτοῖς, φησὶ, καρδίαν καινὴν, καὶ πνεῦμα καινόν.* Πνεῦμα δὲ οὐ τὸ πανάγιον λέγει, ἀλλὰ τοῦ λογικοῦ τὴν ὁρμήν· τουτέστι, τῇ μακρᾷ ταύτῃ παιδεύσας παιδεῖα καὶ διδάξας ὑμᾶς, οἷους ἡ ἁμαρτία φύει καρπούς, τὴν ἀρετὴν αἰρεῖσθαι παρασκευάσω. Τοῦτο κἀνταῦθα ὁ μακάριος ἤτησε Δαβὶδ, τὴν τε βλαβεῖσαν αὐτοῦ νεοῦργηθῆναι καρδίαν, καὶ τὸ λογικὸν ῥωσθῆναι, ὥστε τὴν θεῖαν τρέχειν ὁδόν.

ιγ'. *Μὴ ἀπορρίψῃς με ἀπὸ τοῦ προσώπου σου, καὶ τὸ Πνεῦμά σου τὸ ἅγιον μὴ ἀντανέλῃς ἀπ' ἐμοῦ.* Σαφῶς

διὰ τούτων μεμαθήκαμεν τῶν λόγων, ὡς οὐκ ἐγυμνώθη τῆς τοῦ παναγίου Πνεύματος χάριτος. Οὐ γὰρ ὡς γυμνωθεὶς ἀπολαβεῖν ἰκετεύει, ἀλλὰ μὴ στερηθῆναι ταύτης ἀντιβολεῖ, μηδὲ πόρρω γενέσθαι τῆς θείας κηδεμονίας. Πρόσωπον γὰρ ἐνταῦθα τὴν κηδεμονίαν ἐκάλεσεν.

ιδ'. *Ἀπόδος μοι τὴν ἀγαλλίασιν τοῦ σωτηρίου σου, καὶ Πνεύματι ἡγεμονικῶ στήριζόν με.* Ὁ μὴ ἀπόλεσεν, ἔχειν ἠντιβόλησε, τουτέστι, τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος. Ὁ δὲ ἀποβέβληκεν, ἀπολαβεῖν ἰκετεύει· τοῦτο δὲ ἦν ἡ ἐν Θεῷ εὐφροσύνη. Πάσης, φησὶ, θυμηδίας ἀπήλαυον, ἠνίκα πολλὴν εἶχον πρὸς σέ, Δέσποτα, παρρησίαν· νῦν δὲ ταύτης γεγυμνωμένος, καὶ τῆς εὐθυμίας ἐστέρημαι. Ἐγὼ μνωσε δέ με τῆς παρρησίας ἡ δουλεία τῆς ἡδονῆς. Διὸ ἰκετεύω τὴν προτέραν ἡγεμονίαν ἀπολαβεῖν μου τὸν νοῦν, καὶ τὸν ὑπὸ τῶν παθῶν δουλωθέντα, τὴν κατὰ τούτων αὐθις ἀπολαβεῖν ἐξουσίαν. Πάλιν γὰρ ἐνταῦθα πνεῦμα ἡγεμονικὸν τὸν αὐτοκράτορα λογισμὸν ἐκάλεσε.

ιε'. *Διδάξω ἀνόμους τὰς ὁδοὺς σου, καὶ ἀσεβεῖς ἐπὶ σέ ἐπιστρέψουσιν.* τῆς σῆς πάλιν ἀπολαύων φιλανθρωπίας ἀρχέτυπον ἔσομαι μετανοίας τοῖς τὸν παράνομον βίον ἀσπαζομένοις· ἔσομαι δὲ καὶ κήρυξ τῆς σῆς ἀγαθότητος, καὶ προτρέψω δυσσεβεῖς ἀνθρώπους, καὶ παρανόμους, τῇ σῇ προσδραμεῖν ἰκετεία.

ις'. *Ῥῥασαί με ἐξ αἱμάτων, ὁ Θεὸς τῆς σωτηρίας μου.* Συνεχῶς ἐν τῇ μνήμῃ περιστρέφει τὸν τοῦ Οὐρίου φόνον. Τοῦτο κὰν τῷ προοιμίῳ δεδήλωκεν, *ὅτι ἡ ἁμαρτία μου ἐνώπιόν μου ἐστὶ διὰ παντός.* —*Ἀγαλλιάσεται ἡ γλῶσσά μου τὴν δικαιοσύνην σου.* Τοῦτο ὁ Σύμμαχος οὕτως ἡρμήνευσε· Διαλαλήσει ἡ γλῶσσά μου τὴν ἐλεημοσύνην σου. Οὐ γὰρ σιγήσω τῆς ἀφέσεως ἀπολαύσας, ἀλλ' ὑμῶν σε διατελέσω, καὶ τὰς σὰς διηγούμενος χάριτας.

ιζ'. *Τὰ χεῖλη μου ἀνοίξεις, Κύριε, καὶ τὸ στόμα μου ἀναγγελεῖ τὴν αἴνεσίν σου.* Ἡ γὰρ ἁμαρτία πέφυκε τὴν γλῶσσαν δεσμεῖν, ἐμφράττειν τὸ στόμα, ἀγχειν, σιωπᾶν ἀναγκάζειν. Ἀντιβολεῖ τοίνυν ὁ προφήτης, διὰ τῆς ἀφέσεως τῆς προτέρας παρρησίας μεταλαχεῖν, καὶ τὴν γλῶτταν εἰς ὑμνωδίαν κινήσαι.

ιη'. *Ὅτι εἰ ἠθέλησας θυσίαν, ἔδωκα ἄν· ὀλοκαυτώματα οὐκ εὐδοκήσεις.* Συνάδει καὶ ταῦτα τοῖς ἐν τῷ προτεταγμένῳ εἰρημένοις ψαλμῷ. Ἀκηκόαμεν γὰρ ἐκεῖ τοῦ Θεοῦ τῶν ὄλων λέγοντος· *Οὐδέξομαι ἐκ τοῦ οἴκου σου μόσχους, οὐδὲ ἐκ τῶν ποιμνίων σου τράγους.* Τοιγάρτοι τοῦτο παρὰ τῆς θείας ἀκούσας φωνῆς ὀθειότατος Δαβὶδ, εἰκότως ἔφη· *Ὅτι εἰ ἠθέλησας θυσίαν, ἔδωκα ἄν· ὀλοκαυτώματα οὐκ εὐδοκήσεις.* Σὺ γὰρ, φησὶν, εἰρηκας μὴ θυμῆρεις εἶναι σοι τὰς τῶν ἀλόγων θυσίας· οὐ δὴ χάριν τὴν ἀρέσκουσάν σοι ἱερουργίαν προσοίσω.

ιθ'. *Θυσία τῷ Θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον· καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει.* Ἱερεῖον, φησὶν, ἀρεστὸν καὶ θυμῆρές σοι τῷ Θεῷ ἡμῶν μετριότης φρονήματος. Διὸ σφόδραμου τὴν καρδίαν ταπεινώσας, καὶ οἰονεῖ συντρίψας, καὶ λίαν αὐτὴν λεπτούνας, τὴν ἀρεστήν σοι θυσίαν προσκομιῶ. Τοῦτοις καὶ οἱ μακάριοι παῖδες ἐν τῇ καμίνῳ τοῖς λόγοις ἐχρήσαντο· *Ἐν καρδίᾳ γὰρ, ἔλεγον, συντετριμμένη, καὶ πνεύματι ταπεινώσεως προσδεχθείμεν ἐνώπιόν σου, ὡς ἐν ὀλοκαυτώμασι κριῶν καὶ ταύρων πίωνων.* Ὡς εἶναι δῆλον κἀντεῦθεν, ὅτι καὶ πρόρρησιν ὁ ψαλμὸς ἔχει τῶν ἐν Βαβυλῶνι συμβεβηκότων, καὶ διδασκαλίαν τὴν ἐκείνοις ἀρμόττουσαν. Ἐντεῦθεν γὰρ καὶ οἱ γενναῖοι παῖδες ἐκείνοι τὴν ἀρεστήν τῷ Θεῷ θυσίαν μεμαθηκότες, τὴν ταπεινότητα τοῦ φρονήματος, καὶ τῆς καρδίας τὴν συντριβὴν τῷ Δεσπότη προσήνεγκαν.

κ', κα'. *Ἀγάθυνον, Κύριε, ἐν τῇ εὐδοκίᾳ σου τὴν Σιών, καὶ οἰκοδομηθήτω τὰ τεῖχη Ἱερουσαλήμ.* Τότε εὐδοκήσεις θυσίαν δικαιοσύνης, ἀναφορὰν, καὶ ὀλοκαυτώματα· τότε ἀνοίσουσιν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριόν σου μόσχους. Σαφέστερον ἐκ τούτων ἐδιδάχθημεν τῶν ῥημάτων, ὅτι πλήρης ὁ ψαλμὸς προφητείας. Τοῖς ἐν Βαβυλῶνι γὰρ ἠγαγκασμένοις οἰκεῖν, καὶ ποθοῦσι τὴν τῆς δουλείας ἀπαλλαγὴν, καὶ ὀλοφυρομένοις τὴν τῆς πόλεως ἐρημίαν, ἀρμόττει τὰ ῥήματα. Ἰκετεύουσι γὰρ οἴκτου τινὸς ἀζιωθῆναι τὴν πόλιν, καὶ τὴν προτέραν εὐκληρίαν ἀπολαβεῖν, τῶν περιβόλων ἀνορθουμένων, καὶ τῆς κατὰ νόμον τελουμένης λατρείας. Νῦν μὲν γὰρ, φησὶ, τὴν ἀλλοτρίαν οἰκοῦντας τὰς ὀρισμένας σοι θυσίας προσφέρειν οὐκ ἔνεστιν, ἐν ἐκείνῃ μόνῃ τῇ πόλει θύειν τοῦ νόμου διαγορευόντος. Εἰ δὲ τῆς ἐπανόδου τύχοιμεν, καὶ τὸν νεῶν ἀνορθώσασαιμεν, τηνικαῦτά σοι τὰς ἐννόμους θυσίας προσοίσοιμεν. Ἀρμόττει δὲ λίαν αὐτοῖς, *Καὶ τὰ χεῖλη μου ἀνοίξεις, Κύριε, καὶ τὸ στόμα μου ἀναγγελεῖ τὴν αἴνεσίν σου.* Αὐτῶν γὰρ ἐστὶ φωνή· *Πῶς ἔσομεν τὴν ὁδὴν Κυρίου ἐπὶ γῆς ἀλλοτρίας;* Ἐχει δὲ καὶ ἑτέραν προφητείαν τοῦ ψαλμοῦ τοῦδε τὸ τέλος. Ἐπειδὴ γὰρ τοῦ παναγίου Πνεύματος ἄνω τὰ δῶρα προτέθεικεν, εἶτα κατιῶν ἔδειξε τὸν τῶν ὄλων Θεὸν ταῖς κατὰ νόμον θυσίαις οὐκ ἀρεσκόμενον, ἰκετεύει τὴν νέαν ἀναφανῆναι Σιών, καὶ τὴν ἐπουράνιον Ἱερουσαλήμ ἐπὶ γῆς πολιοθῆναι, καὶ ὅτι τάχιστα παρασχεθῆναι τὴν καινὴν πολιτείαν, τὴν οὐκ ἄλογα προσφέρουσαν θύματα, ἀλλὰ τὴν τῆς δικαιοσύνης ἀναφορὰν καὶ θυσίαν, καὶ τὰ λογικὰ καὶ ζῶντα ὀλοκαυτώματα, περὶ ὧν μακάριος λέγει Παῦλος, *Παρακαλῶ ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ Θεοῦ παραστήσαι τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν.* Εἰδὼς γὰρ ὀθειότατος Δαβὶδ, ἅτε τὰ ἄδηλα καὶ τὰ κρύφια τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας μεμαθηκῶς, ὡς ἡ καινὴ διαθήκητελείαν ἔχει τῶν ἁμαρτημάτων τὴν ἄφεσιν, ταχίστης καὶ τελείας τῶν ἁμαρτημάτων ἀπαλλαγῆς ἐφιέμενος, καὶ τῆς συντόμου καὶ φιλοτίμου καθάρσεως τυχεῖν καὶ αὐτὸς ὀρεγόμενος, ταῦτά φησι.

ΕΡΜΗΝ. ΤΟΥ ΝΑ΄ ΨΑΛΜΟΥ.

α', β'. *Εἰς τὸ τέλος. Συνέσεως τῷ Δαβίδ. Ἐν τῷ εἰσελθεῖν Δωὴκ τὸν Ἰδουμαῖον, καὶ ἀπαγγεῖλαι τῷ Σαοὺλ, καὶ εἰπεῖν αὐτῷ· Ἦλθε Δαβὶδ εἰς τὸν οἶκον Ἀβιμέλεχ.* Καὶ ἐντεῦθεν δῆλον, ὡς διώνυμος ὁ Ἀβιμέλεχ. Ὁ γὰρ Δωὴκ, ὡς ἡ πρώτη τῶν Βασιλειῶν ἱστορία διδάσκει, τὸν Ἀχιμέλεχ εἰσηγγεῖλε παρὰ τῷ Σαοὺλ, καὶ εἰς μαιφονίαν τῶν ἱερέων ἐξέμηνε. Τοῦτον δὲ καὶ ἐνταῦθα, καὶ ἐν τῷ τριακοστῷ τρίτῳ ψαλμῷ Ἀβιμέλεχ ὀνομάζει. Τὴν γεγεννημένην κατὰ τῶν ἱερέων συκοφαντίαν μεμαθηκῶς ὁ θεὸς Δαβὶδ, τοῦτον συνέγραψε τὸν ψαλμὸν, εἰς ὑπομονὴν καὶ καρτερίαν τοὺς ἀδικουμένους ἀλείφων, καὶ τῆς θείας ψήφου διδάσκων τὸ δίκαιον. Διὰ τοι τοῦτο καὶ *Εἰς τὸ τέλος* ἐπέγραψε τὸν ψαλμὸν, καὶ *συνέσεως*, ἵνα συνέσει χρώμενοι, τῶν πραγμάτων τὸ τέλος προσμένωμεν. Ἔχει δὲ καὶ πρόρρησιν κατὰ ταῦτον τῆς Ῥαψάκου μανίας, ὃς ἐξ Ἑβραίων ὀρμώμενος, εἶτα γενόμενος δορυάλωτος, τῶν ἐξανδραποδισάντων Ἀσσυρίων μεμάθηκε τὴν ἀσέβειαν, καὶ βλασφημίαις ἐχρήσατο κατὰ τοῦ Θεοῦ λόγους, καὶ ἀπατηλοῖς ἐπειράθη φενακίσαι ῥήμασι τῶν Ἰουδαίων τὸ πλῆθος. [Καὶ ἡ μὲν ἐπιγραφή τοῦ πρώτου μετὰ τὸν πεντηκοστὸν ψαλμὸν ταύτην ἡμῖν ὑπέθετο τὴν ὑφήγησιν. Αὐτὸς δὲ οὗτος ὁ Προφήτης σαφέστερον αὐτὸ ἔφησεν ἀπαρχόμενος ἐντεῦθεν οὕτως·]

γ'. *Τί ἐγκανχᾶ ἐν κακίᾳ, ὁ δυνατὸς, ἀνομίαν ὄλην τὴν ἡμέραν;* Δυνατὸν μὲν καλεῖ τὸν Δωὴκ, ὡς τῷ Σαοὺλ προσοικειωμένον· τὸν δὲ Ῥαψάκην, ὡς τὸ στρατηγεῖν πεπιστευμένον. Εἰς ἐρώτησιν δὲ σχηματίζει τὸν λόγον, μὴ μέγα φρονεῖν ἐπὶ κακία παρεγγυῶν, μηδὲ πάντα καιρὸν ἀναλίσκειν εἰς πονηρίαν. Τὸ γὰρ ὄλην τὴν ἡμέραν, καθ' ἐκάστην ἡμέραν ὁ Σύμμαχος εἶρηκεν δ'. *Ἀδικίαν ἐλογίσατο ἢ γλῶσσά σου, ὡσεὶ ζυρὸν ἠκονημένον, ἐποίησας δόλον.* Ψευδέσι, φησὶ, λόγοις μολύνεις τὴν γλῶτταν· τὸ γὰρ ἐλογίσατο, ἀντὶ τοῦ ἐφθέγγετο τέθεικεν· καὶ ζυροῦ δίκην ἠκονημένου, προσφέρει τὸν λόγον, τοῖς πειθομένοις ὄλεθρον μηχανώμενος. ε'. *Ἠγάπησας κακίαν ὑπὲρ ἀγαθωσύνην, ἀδικίαν ὑπὲρ τὸ λαλῆσαι δικαιοσύνην.* προεῖλου, φησὶ, τῶν κρειπτόνων τὰ χεῖρω· καὶ τῶν ἀληθῶν τὰ ψευδῆ προτετίμηκας τῶν ῥημάτων· ὑπὲρ δὲ τὸ δίκαιον ἀσπάζη τὸ ἄδικον.

ς'. *Ἠγάπησας πάντα τὰ ῥήματα καταποντισμοῦ, γλῶσσαν δολίαν.* Ῥήματα καταποντισμοῦ καὶ δολίαν γλῶσσαν κέκληκε τὴν ἄρδην ἀφανίσαι διὰ τοῦ ψεύδους δυναμένην, ἐκ μεταφορᾶς τῶν καταποντιζόντων, καὶ ὑποβρυχίους τοὺς ὑπ' αὐτῶν καταποντιζομένους τῷ βυθῷ τῶν ὑδάτων ποιούντων. Τοῦτο δὲ καὶ ὁ Δωὴκ ἔδρασε. Ἄρδην γὰρ ἅπασαν τῶν ἱερέων τὴν πόλιν διέφθειρε τοῖς ψευδέσι κατὰ τοῦ Ἀβιμέλεχ χρησάμενος λόγοις. Τοῦτο ποιῆσαι καὶ ὁ Ῥαψάκης ἐπειράθη μὲν, οὐκ ἴσχυσε δέ· προσήνεγκε μὲν γὰρ τὰς ψευδεῖς ὑποσχέσεις τοῖς ἐπὶ τοῦ τείχους ἐστῶσι· διήμαρτε δὲ θήρας. ζ'. *Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς καθέλοι σε εἰς τέλος· ἐκτίλαι σε, καὶ μεταναστεύσαι σε ἀπὸ σκηνώματός σου καὶ τὸ ρίζωμά σου ἐκ γῆς ζώντων.* Οὐ διαφεύξει, φησὶ, ταύτην προελόμενος τὴν πονηρίαν, τοῦ Θεοῦ τῶν ὄλων τὴν ψήφον· καταλύσει γὰρ σε τάχιστα, καὶ παντελεῖ παραδώσει φθορᾷ, καὶ χωρίσει τοῦ καταλόγου τῶν ζώντων, καὶ πρόρριζον ἀνασπάσας παραπέμψει θανάτῳ. Μέγιστον γὰρ ἐντεῦθεν φησεται κέρδος τῶν ἀδημονούντων ἐπὶ τῇ τῶν πονηρῶν εὐπραξίᾳ, τὸν τούτων ὄλεθρον θεωμένων· καὶ γὰρ φησιν· η'. *Ὅψονται δίκαιοι, καὶ φοβηθήσονται· καὶ ἐπ' αὐτὸν γελάσονται, καὶ ἐροῦσιν,* [Ἐπὶ τίνα; Τὸν ἄδικον, τὸν οὐ μόνον κατὰ τῆς ἀληθείας αὐτῆς, ὡς ἐκεῖνος, ἀγωνιζόμενον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῆς ἱερωσύνης μεμνηότα· λέγοντες δηλονότι οἱ τῷ Θεῷ ἀνακείμενοι·]

θ' *Ἰδοὺ ἄνθρωπος ὃς οὐκ ἔθετο τὸν Θεὸν βοηθὸν αὐτοῦ· ἀλλ' ἐπήλπισεν ἐπὶ τῷ πλῆθει τοῦ πλοῦτου αὐτοῦ, καὶ ἐνεδυναμώθη ἐν τῇ ματαιότητι αὐτοῦ.* Ὁ τῶν δικαίων, φησὶ, χορὸς μείζονος εὐλαβείας ἐμφορηθήσεται, τὴν δικαίαν τοῦ Θεοῦ θεασάμενος κρίσιν, καὶ γεγηθῶς καὶ γαννύμενος γελάσει τῆς πονηρίας τὴν ἀκαρπίαν, καὶ τῆς παρουσίας εὐημερίας τὸ κέρδος.

ι'. *Ἐγὼ δὲ ὡσεὶ ἐλαία κατάκαρπος ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ, ἤλπισα ἐπὶ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.* Ταῦτα γὰρ καὶ περὶ ἑαυτοῦ λέγει ὁ μέγας Δαβὶδ, καὶ τῷ Ἐζεκία προσφέρει διδασκαλίαν· ἄμφω γὰρ εὐσεβείας ἐρασταὶ τε καὶ τρόφιμοι. Καὶ ἐν τῷ πρώτῳ ψαλμῷ, δένδρῳ παρ' ὄχθην ὑδάτων πεφυτευμένῳ, καὶ τεθηλότι διηνεκῶς, καὶ τὸν καρπὸν ὄριμον φέροντι, τὸν τῆς ἀρετῆς ἀπεικάσεν ἀθλητήν. Καὶ ἐνταῦθα ἐλαίαν πολλῶν βρῖθουσιν καρπῶ, καὶ ἐν οἴκῳ θείῳ πεφυτευμένην, τὸν δίκαιον εἶρηκεν· ἄτε δὴ βεβαίαν τὴν ἐπὶ τὸν Θεὸν ἐλπίδα κεκτημένην, καὶ δι' ἐκείνην πονεῖν ἀνεχόμενον, καὶ τοὺς ἐπιπόνους τῆς ἀρετῆς φέρειν καρπούς. [Διὰ δὴ ταῦτα μηδεὶς ὀκλαζέτω περὶ τοὺς ἀγῶνας φθάσας, ἀλλ' ἐναθλείτω καὶ ἐγκαλλωπιζέσθω τούτοις· περιμένων οὐ μόνον τοὺς μέλλοντας αὐτῷ δίδοσθαι ὑπὲρ τῶν ἄθλων στεφάνους, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐχθρῶν ἐνταῦθα θεάσασθαι ἄλωσιν.]

ια'. *Ἐξομολογήσομαί σοι εἰς τὸν αἰῶνα, ὅτι ἐποίησας, καὶ ὑπομενῶ τὸ ὄνομά σου, ὅτι χρηστὸν ἐναντίον τῶν ὀσίων σου.* [Τὸ δὲ, *Ἐξομολογήσομαί σοι εἰς τὸν αἰῶνα*, εἰς τὸν νῦν αἰῶνα. Τὸ δὲ ἐποίησας, τὴν ἐκδίκησιν τῶν εἰς σὲ πεποιθότων. Τὸ δὲ, *ὑπομενῶ τὸ ὄνομά σου*, οὐ μόνον τοῖς ὑπὲρ σοῦ ἀγῶσι μετὰ πολλῆς τῆς

προθυμίας ἐγκαρτερήσω· ἀλλ' ὅτι καὶ χρηστὸν, τουτέστι φιλόνητον, καὶ ἄναρχον καὶ ἀτελεύτητον ἔχεις τὴν βασιλείαν. Τὸ δὲ ἐναντίον τῶν ὁσίων σου, ἀντὶ τοῦ, Πάρεστι βοήθειά σου καὶ φυλάξεις τοὺς ὑπὲρ τοῦ ὀνόματός σου ἀθλοῦντας.] Ταύτης δὲ τῆς εὐεργεσίας τετυχηκῶς, αἰεὶ σε ὑμνήσω, Δέσποτα, τὸ ἀξίεραστον ὄνομα τοῖς ἐπισταμένοις σε ποθῶν αἰεὶ, καὶ προσμένων, καὶ τὴν ἐντεῦθεν ὠφέλειαν καρπούμενος. Χρηστὸν γὰρ καὶ τριπόθητον τοῦ Θεοῦ τὸ ὄνομα, οὐ πᾶσιν ἀνθρώποις, ἀλλὰ τοῖς τῆς θεογνωσίας ἠξιωμένοις.

ΕΡΜΗΝ. ΤΟΥ ΝΒ' ΨΑΛΜΟΥ.

α'. *Εἰς τὸ τέλος, Ὑπὲρ Μαελεθ, συνέσεως τῷ Δαβίδ.* Τὸ ὑπὲρ Μαελεθ ὁ Θεοδοτίων ὑπὲρ τῆς χορείας ἠρμήνευσεν, ὁ δὲ Σύμμαχος, διὰ χοροῦ· ὁ δὲ Ακύλας, ἐπιχορεία. Τὴν αὐτὴν μέντοι διάνοιαν ὁ ψαλμὸς οὗτος ἔχει τῷ προτεταγμένῳ· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ γ'. Καὶ γὰρ ἡ ὑπόθεσις ἀμφοτέρων μία. Τῆς γὰρ τοῦ Σενναχηρείμ καὶ τοῦ Ῥαψάκου βλασφημίας κατηγοροῦσιν ἀμφοτέροι, προθεσπίζουσι δὲ καὶ τὸν γεγενημένον τῶν δυσσεβῶν ὄλεθρον. Οὐ δὴ χάριν, καὶ χορείας ἔσχηκεν ἐπιγραφὴν, ἣν ἐποίησαντο πάντως οἱ τῆς σωτηρίας τετυχηκότες. καὶ τὸν Θεὸν ἀνυμνοῦντες. Καὶ εἰς τὸ τέλος δὲ πρόσκειται διὰ τὸ χρόνῳ ὕστερον εἰληφέναι τὴν προφητείαν τὸ τέλος. [Ταύτην ἔχει τὴν ἔνοιαν διὰ τῆς ἐπιγραφῆς καὶ ὁ παρὼν ψαλμὸς. Καὶ ἀκούσατε τί φησιν ὁ Προφήτης·]
β'. *Εἶπεν ἄφρον ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, Οὐκ ἔστι Θεός.* Οὐ γὰρ μόνον κατὰ τῶν καλουμένων θεῶν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦ ἀληθῶς ὄντος τὴν γλῶτταν ἐκίνησε λέγων, *Μὴ ἠδυνήθησαν οἱ θεοὶ τῶν ἐθνῶν ῥύσασθαι τὴν ἑαυτῶν χώραν ἐκ χειρὸς μου;* [ἐκεῖνοι μὲν δήλον ὅτι οὐκ ἠδύναντο· πῶς γὰρ ἂν ἠδύναντο αὐτοὶ μηδὲν ὑπάρχοντες;] ὅτι ῥύσεται Κύριος τὴν Ἱερουσαλήμ; [Βλέπε, παράνομε, πρὸς πηλίκον ὕψος ἀνεσφαίρισας τὴν τοῦ λόγου σου γλῶτταν. Σκληρόν σοι πρὸς κέντρα λακτίζειν.] Ποῦ ὁ θεὸς Ἐμὰθ, καὶ ποῦ ὁ θεὸς Ἀρφάδ; καὶ ποῦ ὁ θεὸς τῆς πόλεως Σεφαρείμ; [Κἀκεῖνοι μὲν οἱ καλούμενοι παρὰ τῶν ἀφρόνων θεοὶ μικρὰν ὕστερον τῷ ἀλάστορι ἀπηνέγκαντο ψῆφον.] *Διεφθάρησαν καὶ ἐβδελύχθησαν ἐν ἀνομίαις.* Αἴτιος, φησὶ, τῆς ἀσεβείας ὁ παράνομος βίος. Ἀδεῶς γὰρ πᾶν ὅτιοῦν δρῶντες, εἰς νοῦν λαβεῖν οὐκ ἐθέλουσι. τὸν ἐφορῶντα Θεὸν, ἀλλὰ πεπεύκασι σφᾶς αὐτούς, μηδένα τοῖς τῆς κτίσεως οἴαζιν ἐφεστάναι. *Οὐκ ἔστι ποιῶν ἀγαθόν.* Ἄπαντες, φησὶ, τῶν Ἀσσυρίων τὴν πονηρίαν ἠγάπησαν, [καὶ ὅσοι τὰ ἐκείνων θρησκεύουσιν, ἀφρονοῦσιν· ἐν οἷς ἂν ὦσι τόπων ἢ ἀξιώμασιν ἢ βαθμῶν· μὴ ἐπιλογιζόμενοι, ὅτι]
γ'. *Ὁ Θεὸς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ διέκλυεν ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων· τοῦ ἰδεῖν, εἰ ἔστι συνίων, ἢ ἐκζητῶν τὸν Θεόν.* Ἄλλ' ὅμως ὁ ἀπιστοῦμενος παρ' αὐτῶν Θεός, ὁ ἐν ὑψηλοῖς κατοικῶν, καὶ τὰ ταπεινὰ ἐφορῶν, ἐξέτασιν ἠβουλήθη τῶν δρωμένων ποιήσασθαι.

δ'. *Πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν.* [πάντες οἱ τῆς ἴσης ἀντεχόμενοι γνώμης·] *οὐκ ἔστι ποιῶν ἀγαθόν, οὐκ ἔστιν ἕως ἐνός.* Εὔρε, φησὶν, ἅπαντας τῆς εὐθείας ἐκτραπέντας πορείας, πᾶν δὲ κακίας εἶδος ἀσπασαμένους.
ε'. *Οὐχὶ γνώσκονται πάντες οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν.* [Τί γνώσκονται; ὅτι Θεὸς ἐκδικήσει Κύριος· καὶ τίνες οὗτοι; Διὰ τῶν ἐξῆς ἔφησεν·] *Οἱ κατεσθίοντες τὸν λαόν μου ἐν βρώσει ἄρτου;* [οἱ ἀπίστοι δηλονότι· καὶ τὴν νόσον αὐτῶν σαφέστερον φανεροῖ, διὰ τοῦ εἰπεῖν·] ζ'. *Τὸν Θεὸν οὐκ ἐπεκαλέσαντο.* Ἀλλὰ μὴν διὰ τῆς πείρας μαθήσονται τῆς ἀδικίας τὸ ἐπιζήμιον, οἱ καθάπερ ἄρτον τινὰ τὸν ἐμὸν λαὸν ἀναλίσκειν πειρώμενοι, καὶ τοῦ κηδεμόνος καταφρονοῦντες Θεοῦ. *Ἐκεῖ φοβηθήσονται φόβον, οὗ οὐκ ἦν φόβος.* Περφικένοι γὰρ αὐτούς καὶ ἀδημονεῖν ποιήσω, τῶν δεδιττομένων οὐ φαινομένων, ἀλλ' ἀφανῶς ἐπιφερομένης τῆς τιμωρίας. Σημαίνει δὲ διὰ τούτων, τὴν διὰ τοῦ ἀγγέλου αὐτοῖς ἐπενεχθεῖσαν πληγὴν. *Ὅτι ὁ Θεὸς διεσκόρπισεν ὅσα ἀνθρωπαρέσκων· κατησχύνθησαν, ὅτι ὁ Θεὸς ἐξουδένωσεν αὐτούς.* Ὁ Ακύλας καὶ ὁ Σύμμαχος τὸ, Διεσκόρπισεν ὅσα ἀνθρωπαρέσκων, οὕτως ἠρμήνευσαν· Ὁ γὰρ Θεὸς διεσκόρπισεν ὅσα παρεμβalόντων περὶ σέ. [Ἐπέστη γὰρ αὐτῶν ἡ θανατικὴ καὶ πανωλέθριος ψῆφος, καὶ ἅπαντας ἐν βραχείᾳ καιροῦ ῥοπή ἐξηφάνισεν· τοῦτο γὰρ ἐστὶν ὃ λέγει, Κατησχύνθησαν ὅτι ὁ Θεὸς ἐξουδένωσεν αὐτούς.] Διὰ τοῦτο γὰρ, φησὶ, φοβηθήσονται φόβον οὗ οὐκ ἦν φόβος, ἐπειδὴ ὁ βλασφημηθεὶς ὑπὸ αὐτῶν Θεὸς ἀδίκως αὐτούς παρεμβληκότης παρὰ τὴν αὐτοῦ πόλιν ἰδὼν, ὀλέθρῳ παρέδωκεν, οἰωνοῖς τε καὶ θηρίοις αὐτούς προθήσας βορὰν, καὶ τὰ τούτων ὅσα διεσκόρπισεν. Οὐκ ἂν δέ τις ἀμάρτοι καὶ τὸν Ῥαψάκην ἀνθρωπαρέσκον ὀνομάσας, ὃς ἐξ Ἑβραίων φύς, βλασφήμους λόγους κατὰ τοῦ Θεοῦ τῶν ὄλων ἠκόντισε, ταύτη τοὺς Ἀσσυρίους θεραπεύειν οἰόμενος. [Ὡς καὶ τινες ἀφέντες τὸν Θεὸν ὑπ' αὐτοῦ ἐγκατελείφθησαν· οἱ κατὰ Ἰουλιανὸν, φημί, τὸν Παραβάτην τὸν τηνικαῦτα βασιλεύσαντα.]
ζ'. *Τίς δώσει ἐκ Σιών τὸ σωτήριον τοῦ Ἰσραὴλ;* Ὁ ταύτην ἡμῖν, φησὶ, τὴν ἠδονὴν χαρισάμενος, οὗτος καὶ τοῖς ἤδη γεγενημένοις αἰχμαλώτοις παράσχοι τὴν σωτηρίαν. Ἦδη γὰρ ἐξηνδραποδίσθησαν καὶ μετωκίσθησαν αἱ δέκα φυλαὶ, καὶ πρὸς ταύταις τῆς Ἰουδαίας πόλεις πολλαί. Διὸ καὶ ἐπήγαγεν, *Ἐν τῷ ἐπιστρέψαι τὸν Θεὸν τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, ἀγαλλιάσεται Ἰακώβ, καὶ εὐφρανθήσεται*

Ἰσραήλ. Τηνικαῦτα, φησὶ, θυμηδίαν τελείαν ληψόμεθα, ἥνικα ἂν τῆς ἐπανόδου καὶ τοὺς ἄλλους αἰχμαλώτους ἀπολαύσαντας ἴδωμεν. Διδασκόμεθα τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς, κατὰ τὴν ἀποστολικὴν νομοθεσίαν, *Κλαίειν μετὰ κλαιόντων, καὶ χαίρειν μετὰ χαιρόντων*, τὸ αὐτὸ εἰς ἀλλήλους φρονεῖν, καὶ εὐθυμίαν οἰκειᾶν ἠγεῖσθαι τὴν τοῦ πέλας εὐημερίαν.

ΕΡΜΗΝ. ΤΟΥ ΝΓ΄ ΨΑΛΜΟΥ.

α', β'. *Εἰς τὸ τέλος, Ἐν ὕμνοις. Συνέσεως τῷ Δαβίδ.* Ἐν τῷ ἐλθεῖν τοὺς Ζιφαίους, καὶ εἰπεῖν τῷ Σαοὺλ, *Οὐχὶ Δαβὶδ κέκρυπται παρ' ἡμῖν;* Δήλη τοῦ ψαλμοῦ ἡ ὑπόθεσις. Ὑμνεῖ γὰρ τὸν Θεὸν ὁ μέγας Δαβὶδ, ὡς ἐπαρκέσαντα, καὶ τὰς τῶν πολεμίων πάγας διαδρᾶναι παρασκευάσαντα. Οἱ γὰρ Ζιφαῖοι τὴν πρὸς τὸν Δαβὶδ ὑπεκρίνοντο φιλίαν, τῷ δὲ Σαοὺλ κατεμήνυον ἔνθα ἐπειρᾶτο λανθάνειν. [Ὡς καὶ μέχρι νῦν τινὰς ὀρώμεν ἐπικάλυμμα μὲν φιλίας περικειμένους, ἔνδοθεν δὲ ὑποκρίσεως μᾶλλον ἢ φιλίας ἀναμέστους.] Καὶ ποτε τοῖς δεδηλωκόσι πιστεύσας, στρατεύει μὲν κατ' αὐτοῦ λογάσι πολλοῖς· εἶτα μέλλων αὐτὸν ἐξαπιναίως θηρεύειν, ὑπὸ τῆς τῶν ἀλλοφύλων προσβολῆς ἐκωλύθη. Μαθὼν γὰρ αὐτοὺς κατὰ τῆς χώρας στρατεύσαντας, ἀνέστρεψε τοῖς πολεμουμένοις ἀμῦναι σπουδάζων. Τότε τοῦτον τὸν ὕμνον προσενήνοχεν ὁ μέγας Δαβὶδ τῷ Θεῷ, ὡς δεξαμένῳ τὴν ἰκετείαν, καὶ τὴν προσδοκηθεῖσαν λύσαντι συμφορᾶν. [Καὶ μάλιστα προτιθεὶς αὐτοῖς τοῦτον τὸν ψαλμὸν κοινήν διδασκαλίαν· ὥστε ἕκαστον τῶν πολεμουμένων παρὰ τὸ δίκαιον ὑπὸ τινῶν μετὰ πάσης κατανύξεως προσφέρειν ὁμοίως τῷ Δαβίδ ἰκετείαν τῷ δυναμένῳ ὡς τὸν προφήτην ἐκ χειρὸς τῶν ἀδικούντων ῥύσασθαι τῷ Θεῷ.]
γ'. *Ὁ Θεὸς ἐν τῷ ὀνόματί σου σῶσόν με.* Ἀρκεῖ μοι, φησὶν, εἰς ἀσφάλειαν ἡ τοῦ σοῦ ὀνόματος κλησις. Οὕτω καὶ οἱ θεοὶ ἀπόστολοι τὰ μεγάλαειργάζοντο θαύματα. *Ἐν τῷ ὀνόματι γὰρ, φησὶν, Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔγειραι, καὶ περιπάτει.* – *Καὶ ἐν τῇ δυνάμει σοῦ κρῖνόν μοι.* Δίκαιος, φησὶ, καὶ δικαιοσύνης ὑπάρχεις πηγὴ·
κρῖνόν μοι τοίνυν καὶ τοῖς πολεμοῦσιν ἀδίκως.
δ'. *Ὁ Θεὸς, εἰσάκουσον τῆς προσευχῆς μου,* [καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ] *ἐνώτισαι τὰ ῥήματα τοῦ στόματός μου.* Δέξαι μου τὰς ἰκετείας σὺν εὐμενείᾳ [πολλῇ· τίνος ἕνεκεν εἶπεν·]
ε'. *Ὅτι ἀλλότριοι ἐπανεστήσαν ἐπ' ἐμέ· καὶ [οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ] κραταιοὶ ἐζήτησαν τὴν ψυχὴν μου.* Δέομαι, φησὶ τῆς σῆς ἐπικουρίας, ὦ Δέσποτα, [καὶ ἀντιβολῆς] ὑπὸ δυσμενῶν ἐλαυνόμενος, πλείστη δυνάμει· [ἀλλ' ὅμως ἀνθρωπεῖα καὶ ταύτη πολυθεῖα κεκρατημένη] τεθαρρήκωτων, καὶ θανάτῳ με παραδοῦναι ποθοῦντων. Ταῦτα δὲ κατ' ἐμοῦ τολμῶσιν, ἐπειδὴ τὴν σὴν πρόνοιαν ἀγνοοῦσι, [μᾶλλον καὶ αὐτῆς καταφρονοῦσι.] Τοῦτο γὰρ ἐπήγαγεν εἰπὼν· *Καὶ οὐ πρόέθεντο τὸν Θεὸν ἐνώπιον αὐτῶν.* Ταῦτα δὲ οὕτως ἰκετεύσας, τῆς οὐκ εἰς μακρὰν ἐσομένης ἐπικουρίας τὴν πρόγνωσιν ἐκβοᾷ.
ς', ζ'. *Ἴδοὺ γὰρ ὁ Θεὸς βοηθεῖ μοι, καὶ ὁ Κύριος ἀντιλήπτωρ τῆς ψυχῆς μου.* Ἀποστρέψῃ τὰ κακὰ τοῖς ἐχθροῖς μου. [Ἀντὶ τοῦ, λάκκον ὄρυξαν καὶ ἀνέσκαψαν αὐτὸν, καὶ ἐμπεσοῦνται εἰς βόθρον ὃν εἰργάσαντο. Καὶ λοιπὸν καὶ τὸ πανάγιον τοῦ Θεοῦ Πνεῦμα ἐπεύχεται, ἐν τῷ εἰπεῖν,] *Καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου ἐξολόθρευσον αὐτούς.*
η'. *Ἐκουσίως θύσω σοι.* Ἐγὼ δὲ, φησὶν, ὑπὸ τῆς σῆς δεδίδαγματι χάριτος, ὡς ἐμὲ μὲν ἀξιώσεις προνοίας, τοῖς δὲ κατ' ἐμοῦ τυρευθεῖσι κακοῖς τοὺς ταῦτα τεκταινομένους περιβαλεῖς, καὶ δικαίαν κατ' αὐτῶν ἐξοίσεις τὴν ψῆφον. Τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ, *Ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου ἐξολόθρευσον αὐτούς, ἐκουσίως θύσω σοι.* Ἐγὼ δὲ τούτων ἀπολαύσας, σὺν πάσῃ προθυμίᾳ τὰς θυμῆρεις σοι προσοίσωθυσίας. Καὶ διδάσκων τῆς ἱερουργίας τὸ εἶδος, ἐπήγαγεν· *Ἐξομολογήσομαι τῷ ὀνόματί σου, Κύριε, ὅτι ἀγαθόν.* [θ'.] *Ὅτι ἐκ πάσης θλίψεως ἐῤύσω με· καὶ ἐν τοῖς ἐχθροῖς μου ἐπέιδεν ὁ ὀφθαλμός μου.* Τὴν τῆς αἰνέσεώς σοι προσοίσωθυσίαν, τὰς σὰς εὐεργεσίας διεξιῶν. Τοῦτο γὰρ κάμοι ὠφέλιμον, καὶ [πᾶσι τοῖς ὑπὸ σοῦ βοηθούμενοις καὶ] σοὶ καταθύμιον. Δίκαιον δὲ τοῦτο ποιεῖν, καὶ συμφορῶν ἀπαλλαγέντα παντοδαπῶν, καὶ τῶν πολεμίων τὸν ὄλεθρον θεασάμενον. [Ὅτι δὲ ταύτην οἶδε θυσίαν ὁ τῶν ὄλων Δεσπότης, καὶ ὁ μακάριος Παῦλος μέμνηται· συμπαραλαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ τοὺς οἰκτιρμούς τοῦ Θεοῦ καὶ παρακαλῶν τοὺς τροφίμους τῆς χάριτος, λέγων οὕτως· *Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ Θεοῦ παραστήσαι τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ.* Καὶ τί τὸ εἶδος τῆς θυσίας ἠρμήνευσεν ἐν τῷ εἰπεῖν, *διὰ τῆς λογικῆς ὑμῶν λατρείας.*]

ΕΡΜΗΝ. ΤΟΥ ΝΔ΄ ΨΑΛΜΟΥ.

α'. *Εἰς τὸ τέλος, Ἐν ὕμνοις, συνέσεως τῷ Δαβίδ.* Εἶρηκεμὲν τὸν ψαλμὸν ὁ μακάριος Δαβὶδ ὑπὸ τοῦ Σαοὺλ διωκόμενος, καὶ μετανάστης γενόμενος, ἐν ἐρήμῳ τε διάγειν, ἀναγκαζόμενος· προθεσπίζει δὲ κατὰ ταυτὸν καὶ τὰς τῶν Ἰουδαίων κατὰ τοῦ Σωτῆρος ἐπιβουλάς, καὶ ἐν ἑαυτῷ προδιαγράφει τὰ τοῦ Δεσπότητος παθήματα. Αὐτὸς τε γὰρ ὑπὸ τοῦ εὐεργετηθέντος Σαοὺλ ἐξηλαύνετο· καὶ ὑπὸ τινῶν γνωρίμων

προυδίδοτο, και τὸν Δεσπότην προεώρα τοῖς τοῦ πνεύματος ὀφθαλμοῖς ταυτὸ τοῦτο πεισόμενον, και ὑπὸ τῶν εὐπεπονθῶτων προδοθησόμενόν τε και σταυρωθησόμενον. Διά τοι τοῦτο και εἰς τὸ τέλος ἡ ἐπιγραφὴ παραπέμπει τὸν ἐντυγχάνοντα, και συνετῶς προσέχειν τοῖς λεγομένοις παρεγγυᾶ, ὡς τῆς προφητικῆς διανοίας κεκαλυμμένης, και μετὰ χρόνον δεχομένης τὸ τέλος. Πρὸς δὲ τούτοις, και τοῖς ὕμνοις ὁ ψαλμὸς ἐγκατείλεται, σκιαγραφίαν τινὰ ἔχων τῶν Δεσποτικῶν παθημάτων. Δίκαιον γὰρ αἰεὶ ὕμνεῖν τὸν ταῦτα παθεῖν ὑπὲρ τῆς τῶν ἀνθρώπων ἀνεχόμενον σωτηρίας. Ἀλλὰ μηδεὶς τῆ ταπεινότητι τῶν ῥημάτων προσέχων, ἀνάξια ταῦτα ἡγείσθω τῆς τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἐνανθρωπήσεως. Σκοπεῖτω δὲ, ὡς χολῆς, και ὄξους, και ἤλων, και ἀκανθῶν, και ἐμπυτμάτων τε και ῥαπισμάτων, και πάσης ἀνασχόμενος παροινίας, και τὸ τελευταῖον καταδεξάμενος θάνατον, οὐκ ἂν λόγων ταπεινότητα παρητήσατο. Κατάλληλα γὰρ εἶναι τὰ ῥήματα προσήκει τοῖς πράγμασιν. Αὐτοῦ δὲ ἐστὶν ἡ φωνὴ· *Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρῶός εἰμι και ταπεινὸς τῆ καρδίᾳ, και εὐρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν.* Και πάλιν, *Ἐντολὴν ἔλαβον τί εἶπω, και τί λαλήσω, και οὐδὲν ἀπ' ἐμαντοῦ ποιῶ.* Καὶ, *Θεέ μου, Θεέ μου, ἵνατί με ἐγκατέλιπες;* Ταῦτα δὲ, και τὰ τοιαῦτα, ἀνθρωπίνως ἐφθέγγετο, και τὴν ἀνθρωπεῖαν φύσιν ὑποδεικνύων, και οἰκοδομῶν τὴν τῶν Ἰουδαίων ἀσθένειαν. Ἐνταῦθα μέντοι ὁ θεὸς Δαβὶδ και τὴν εἰς ἑαυτὸν γεγενημένην ἀδικίαν διδάσκει, και τὴν εἰς τὸν Δεσπότην [Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν] ἐσομένην προδιαγράφει, τῆ κοινωνία τῶν παθημάτων ἐναβρυνόμενος, και μονονουχὶ βοῶν μετὰ τοῦ Παύλου, *Ἐγὼ τὰ στίγματα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματί μου βαστάζω.* [Οὐ μόνον δὲ ὁ Προφήτης, ἀλλὰ και ἅπαντες ὅσοι διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ κοινωνοῦσι τοῖς παθήμασιν αὐτοῦ, δοξασθήσονται· καθάπερ ὁ θεὸς Παῦλος· *Εἶπερ συμπάσχωμεν ἵνα και συνδοξασθῶμεν.* Και αὕτη μὲν τῆς ἐπιγραφῆς και σχεδὸν τοῦ παρόντος ψαλμοῦ ἡ δύναμις· ἀπαρχόμενος δὲ ὁ Προφήτης οὕτως ἔφη·]

β', γ'. *Ἐνώτισαι ὁ Θεὸς τὴν προσευχήν μου, και μὴ ὑπερίδῃς τὴν δέησίν μου. Πρόσχες μοι και εἰσάκουσόν μου.* Διαφόρους ἰκετείας προσφέρει, δεχθῆναι πάντας ἀντιβόλων. Μὴ παρίδῃς γὰρ με, φησὶ, ποτινιώμενον, ἀλλ' εὐμενῶς μοι πρόσχες, και τὴν βοήθειαν ὄρεξον. *Ἐλυπήθην ἐν τῇ ἀδολεσχίᾳ μου, και ἐταράχθην. [δ'] Ἀπὸ φωνῆς ἐχθροῦ, και ἀπὸ θλίψεως ἀμαρτωλοῦ.* Ὀνειδιζόμενος γὰρ, φησὶ, και πολεμούμενος ὑπὸ τῶν ἀδικούντων ἐχθρῶν, και τὰς παντοδαπὰς αὐτῶν ἐπιβουλάς λογιζόμενος, πολλῆς ἀλγηδόνας [ἀντὶ τοῦ τῆς παρ' αὐτῶν κατ' ἐμοῦ γενομένης ἐπιβουλής], ἐμπέπλησμαι. Ἀδολεσχίαν γὰρ ἡ θεία Γραφὴ τὴν συνεχῆ μελέτην καλεῖ. Τοῦτο δὲ ὁ Σύμμαχος οὕτως ἡρμήνευσε· *Κατηνέχθην προσλαλῶν ἐμαντῶ, και συνεχύθην ὑπὸ φωνῆς ἐχθροῦ, ὑπὸ ἐν οχλήσεως ἀσεβοῦς.* Τὸν γὰρ αὐτὸν ἐχθρὸν καλεῖ και ἀσεβῆ, ὡς εὐεργετούμενον μὲν, τὸν δὲ τοῦ εὐεργέτου κατασκευάζοντα φόνον. *Ὅτι ἐξέκλιναν ἐπ' ἐμὲ ἀνομίαι, και ἐν ὀργῇ ἐνεκότου μοι.* Σαφέστερον ὁ Σύμμαχος εἶρηκεν, ὅτι Ἐπερρίψαν κατ' ἐμοῦ εἰς ἀσέβειαν, και μετ' ὀργῆς ἠναντιώθησάν μοι· πονηρᾶ γὰρ χρησάμενοι γνώμη, τὸν ἐμὸν τυρεῦοσι θάνατον.

ε', ς'. *Ἡ καρδία μου ἐταράχθη ἐν ἐμοί· και δειλία θανάτου ἐπέπεσεν ἐπ' ἐμὲ. Φόβος και τρόμος ἦλθεν ἐπ' ἐμὲ, και ἐκάλυψε με σκότος.* Ταύτην αὐτῶν τὴν δυσμένειαν, και τὰς τῶν ἐπιβουλῶν θεώμενος μηχανάς, και φρίττω, και δέδια, και προσμένω τὸν θάνατον. Και θαυμαστὸν οὐδὲν, εἰ ὁ Δαβὶδ ἀποδιδράσκων, και ὑπὸ πολλῶν διωκόμενος πολεμίων, ἐδεδίει τὴν τελευταίην, και ἀνθρωπος ὢν, και ὑπὸ τῶ νόμῳ πολιτευόμενος, και τὴν εὐαγγελικὴν πόρρωθεν ὀρῶν τελειότητα. Και αὐτὸς γὰρ ὁ Δεσπότης Χριστὸς, καίτοι πολλάκις προειπὼν τοῖς ἱεροῖς ἀποστόλοις, και προσημάνας τὸ πάθος, και τῷ θεσπεσίῳ δὲ Πέτρῳ γενέσθαι τοῦτο ἀπευξαμένῳ σφοδρότερον ἐπιπλήξας, παρὰ τὸν καιρὸν τοῦ πάθους ἐβόα, *Νῦν ἡ ψυχὴ μου τετάρακται· και τοσαύτην ἀγωνίαν συνεχώρησεν ἡ θεία φύσις τὴν ἀνθρωπεῖαν λαβεῖν, ὡς ἰδρῶσαι μὲν αἵματος θρόμβους, ὑπ' ἀγγέλου δὲ στηριχθῆναι, και νικῆσαι τὸ δέος.* Ἔδει γὰρ και ἐν τούτῳ δειχθῆναι τὴν φύσιν τὴν δεχομένην τὸ πάθος, [και τὴν πολλὴν μακροθυμίαν ἣν ἔσχε παρὰ τὸ ἡμέτερον γένος ὁ φιλόανθρωπος· και καταδέχεται πάθος σαρκί, και ἐν τούτῳ τὴν ἡμετέραν βουλόμενος πραγματεύσασθαι σωτηρίαν· ἅπαντα γοῦν ταῦτα τὰ τῶν ῥημάτων λέγει ταπεινὰ, οὐ δειλίας ἐνεκεν, ἀπαγε, ἀλλ' οἰκονομίας χάριν προβάλλεται.]

ζ', η'. *Και εἶπα, Τίς δώσει μοι πτέρυγας ὡσεὶ περιστερᾶς, και πετασθήσομαι, και καταπαύσω; Ἴδὸν ἐμάκρυνα φυγαδεύων, και ἠύλισθην ἐν τῇ ἐρήμῳ.* Τοῦτο ὁ μακάριος πεποίηκε Δαβὶδ. Φυγὼν γὰρ τὸν Σαοῦλ, και πάλιν τῶν ἐν τῇ Γέθ ἀλλοφύλων τὴν δυσμένειαν θεασάμενος, εἰς τὴν ἔρημον ἀπέδρα, ὡς ἡ πρώτη τῶν Βασιλειῶν ἱστορία διδάσκει. Και ὁ Δεσπότης δὲ Χριστὸς, πολλάκις μὲν εἰς τὸ ὄρος, πολλάκις δὲ εἰς τὴν ἔρημον ὑπεχώρησε, τὸν τῶν Ἰουδαίων φθόνον ἐκκλίνων. Θαυμάσαι δὲ ἄξιον τὸν μέγαν Δαβὶδ, περιστερᾶς και οὐκ ἄλλου ὄρνέου πτερυγας λαβεῖν ἐθελήσαντα. Δῆλος γὰρ ἐστὶ τῆς πνευματικῆς χάριτος ἐφιέμενος τῆς ἐν εἶδει περιστερᾶς ἐπιπτώσης.

θ'. *Προσεδέχομην τὸν Θεὸν, τὸν σώζοντά με ἀπὸ ὀλιγοψυχίας, και ἀπὸ καταγίδος.* Τοσοῦτοις γὰρ, φησὶ, περικλυζόμενος κύμασι, και οἶόν τινων πνευμάτων, ἢ στροβίλων ἀνέμων δεχόμενος προσβολάς, τὴν θεῖαν προσμένω ῥοπήν, και τῆ τῆς ἐπικουρίας ἐλπίδιψυχαγωγοῦμαι.

ι'. *Καταπόντισον, Κύριε, και καταδίελε τὰς γλώσσας αὐτῶν.* Ἐπειδὴ κακῆ κέχρηται συμφωνία, διάλυσον αὐτῶν, Δέσποτα, τὴν ὁμόνοιαν. *Ὅτι εἶδον ἀνομίαν, και ἀντιλογίαν ἐν τῇ πόλει.* [ια'.] *Ἡμέρας και νυκτὸς κυκλώσει αὐτὴν ἐπὶ τὰ τεῖχη αὐτῆς.* [Τοῦτο μὲν οἱ Ἀσσύριοι, τοῦτο δὲ οἱ Αἰγύπτιοι και χρόνον ὕστερον και

ἡ τῶν Ῥωμαίων δυναστεία.] *Καὶ ἀνομία καὶ κόπος ἐν μέσῳ αὐτῆς. [ιβ'] Καὶ ἀδικία, καὶ οὐκ ἐξέλιπεν ἐκ τῶν πλατειῶν αὐτῆς τόκος καὶ δόλος.* Τῷ μακαρίῳ Δαβίδ οὐκ οἶμαι ἀρμόττειν ταῦτα τὰ ῥήματα. Οὐδὲ γὰρ ἡ Ἱερουσαλήμ κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν ὑπὸ Ἰουδαίων κατείχeto, οὐδὲ ἄλλητις βασιλικὴ ἐνενομίστο πόλις· ἀλλ' εὐκαιρῆς Ἱερουσαλήμ τὴν ἀντιλογίαν καὶ παρανομίαν προλέγειν ὁμοῦ, καὶ τῆς πονηρίας αὐτῆς διεξιέμενα τὰ εἶδη, τὴν ἀνομίαν, τὴν ἀδικίαν, τὸν τόκον, τὸν δόλον· ἅπερ ἀσπαζόμενοι, τοὺς ἐπωφελεῖς τοῦ Σωτῆρος οὐκ ἐδέχοντο νόμους. Ἐπισημῆνασθαι μέντοι προσήκει, ὡς οὐ μόνον τῆς καινῆς διαθήκης ἡ τελειότης, ἀλλὰ καὶ ἡ νομικὴ πολιτεία, τοῦ τόκου κατηγορεῖ, καὶ τῆ ἀνομία, καὶ τῆ ἀδικία, καὶ τῷ δόλῳ τοῦτον συζεύγνυσιν.

ιγ'. *Ὅτι εἰ ἐχθρὸς ὠνείδισέ με, ὑπήνεγκα ἄν· καὶ εἰ ὁ μισῶν με ἐπ' ἐμὲ ἐμεγαλορρήμονησεν, ἐκρύβην ἄν ἀπ' αὐτοῦ.* [Ἀντὶ τοῦ τὸν παρ' αὐτοῦ κατ' ἐμοῦ δόλον εἰ ἔγνω, ἐκρύβην ἄν ἀπ' αὐτοῦ.] Ἀλλὰ τὰ μὲν παρὰ τῶν δυσμενῶν γινόμενα οἰστὰ ἠγοῦμαι καὶ φορητά· ὑπὸ γὰρ ἐχθρῶν ταῦτα δρᾶται καὶ πολεμίων· ἄλλως τε καὶ τὸν προφανῆ πόλεμον διαφυγεῖν τυχόν δυνατόν. ιδ', ιε'. *Σὺ δὲ, ἄνθρωπε ἰσόψυχε, ἠγεμών μου καὶ γνωστὲ μου. Ὅς ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐγλύκανάς μοι ἐδέσματα. Ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ ἐπορεύθημεν ἐν ὁμοιοῖα.* Πάντων ἀνιάρωτατον εἶναι μοι δοκεῖ, τὸν ἄνδρα συνήθη, καὶ ὁμογνώμονα, καὶ ὁμοτράπεζόν μοι, καὶ σύσσιτόν μοι γεγεννημένον, καὶ θείων μοι καὶ ἀνθρωπειῶν κεκοινωνηκότα πραγμάτων, τὰ δυσμενῶν δρᾶσαι καὶ πολεμίων· σαφῶς δὲ διὰ τούτων ἡμῖν τῶν λόγων ἡ προφητικὴ χάρις τὸν προδότην Ἰούδαν διέγραψεν, ἠγεμόνα μὲν ὑπὸ τοῦ βασιλέως χειροτονηθέντα Χριστοῦ (*Καταστήσεις γὰρ αὐτοὺς ἄρχοντας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν.*) τραπέζης δὲ αὐτῷ καὶ μυστικῶν κεκοινωνηκότα λόγων, ὄργανον δὲ τῶν ἐπιβουλευόντων γεγεννημένον. Ἀντὶ μέντοι τοῦ ἠγεμών μου, ὁ Σύμμαχος, συνήθης μου ἠρμήνευσεν. Ταῦτα δὲ τῷ μακαρίῳ οὐδαμῶς ἀρμόττει Δαβίδ· οὐδεὶς γὰρ αὐτὸν, ὑπὸ τοῦ Σαοὺλ διωκόμενον, τῶν εὐνουστάτων προδέδωκεν. Οὔτε γὰρ ὁ Δωῆκ, οὔτε οἱ Ζιφαῖοι, τῶν γνησίων αὐτοῦ φίλων ἐτόγχανον. Τῇ δὲ τῶν Εὐαγγελίων ἱστορία ἡ προφητικὴ συμβαίνει· *Ὁ ἐσθίων, φησὶ, μετ' ἐμοῦ τὸν ἄρτον, ἐπῆρεν ἐπ' ἐμὲ τὴν πτέρναν αὐτοῦ.* Οὕτω τὴν προδοσίαν προαγορεύσας, καὶ τὸν αἰφνίδιον αὐτοῦ θάνατον προθεσπίζει. [Καὶ μέχρι νῦν ἔστιν ἰδεῖν τὸν αὐτὸν δόλον καὶ φόνον παρὰ τισὶ πλεονάζοντα, ὡς ἡ τῶν πραγμάτων ἡμᾶς ἐκβασίς πείθει. Οὐ μόνον γὰρ τῶν ἄλων κοινοῦντες προδιδόασιν τοὺς παρέχοντας τούτους, ἀλλὰ γὰρ καὶ τῶν θείων καὶ ἀπορρήτων μυστηρίων μέτοχοι γενόμενοι ἀλλήλους οὐ μόνον προδιδόασιν, ἀλλὰ καὶ θανάτους κατασκευάζουσι, καὶ τοῦτο ὄρκων μεσιτευόντων. Καὶ ὁ μὲν Παῦλος οὐ παύεται διαμαρτυρόμενος ἐν πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ τοῖς διὰ δύο πραγμάτων ἀμεταθέτων, ἐν οἷς ἀδύνατον ψεύσασθαι· τὸν ὄρκον λέγω καὶ τὴν πίστιν· τινὲς δὲ οὐκ οἶδ' ὅπως μετατιθέμενα πειρῶνται τὰ ἀμφοτέρω· μᾶλλον δὲ μετατεθείκασι, μήτε πρὸς τοὺς εὐεργέτας, μήτε περὶ τὴν πίστιν, μήτε εἰς αὐτὸν τῶν πάντων Δεσπότην ὀρθὸν σκοπὸν φυλάττοντες. Διὸ δὴ τὸ προφητικὸν Πνεῦμα ἀποφαινόμενον κατ' αὐτῶν οὕτως ἔφη·]

ιζ'. *Ἐλθέτω δὴ θάνατος ἐπ' αὐτούς· καὶ καταβήτωσαν εἰς ᾄδου ζῶντες.* [Τοιαύτην αὐτοῖς ἀπειλεῖ τὴν ψῆφον βουλόμενος ἀναστεῖλαι τὴν πονηρὰν αὐτῶν γνώμην.] Τοιοῦτο δὲ τοῦ βίου τὸ τέλος ἐδέξατο· τῇ γὰρ ἀγχόνη τὴν δέρην προσδήσας, σύντομον ὑπέμεινε θάνατον· τοιαύταις καὶ οἱ Ἰουδαῖοι μετὰ τὸν σταυρὸν περιέπεσον συμφοραῖς, τῷ Ῥωμαϊκῷ παραδοθέντες πολέμῳ. Οὐ γὰρ τῷ νόμῳ τῆς φύσεως ὑπεξῆλθον τὸν βίον, ἀλλ' ὅπλοις πολεμικοῖς κατακοντιζόμενοι. [Εἰ δὲ καὶ τισ τῶν φαύλων δόξαιεν κοινῶ θανάτῳ καταλύειν τὸν βίον, μετὰ τὴν ἐνθεν ἀνάστασιν διπλῆν τὴν κατ' αὐτοῦ δέξεται τιμωρίαν. *Τινῶν γὰρ, φησὶν, ἀνθρώπων αἱ ἁμαρτίαι πρόδηλοι, προάγουσιν εἰς κρίσιν· τισὶ δὲ καὶ ἐπακολουθοῦσιν.*] Εἴτα δεικνύσι τῆς τιμωρίας τὸ δίκαιον. *Ὅτι πονηρία ἐν ταῖς παροικίαις αὐτῶν ἐν μέσῳ αὐτῶν.* [Ἀντὶ τοῦ εἰς τὸ μέσον, εἰς αὐτὴν τὴν καρδίαν πονηρία βλαστήσασα τὴν θανατικὴν τῆς τιμωρίας αὐτοῖς ἐπάγει ψῆφον.] Παροικίαν δὲ καλεῖ τὴν παροῦσαν ζωὴν, ἐν ἣ παροικοῦμεν οὐ κατοικοῦμεν. [Καὶ μακάριοι οἱ παροικίαν ἠγούμενοι τὸν παρόντα βίον καὶ μὴ κατοικίαν. Εἴτα εἰρηκῶς τὰ παρὰ τῶν παρανόμων, εἰς τοὺς ἀδικουμένους καὶ μὴ ἐγκαταλιμπανομένους παρὰ τῆς ἄνωθεν ῥοπῆς μετατίθησι τὸν λόγον ὁ Προφήτης.]

ιζ'. *Ἐγὼ πρὸς τὸν Θεὸν ἐκέκραξα, καὶ ὁ Κύριος εἰσήκουσέ μου.* [Οὐ γὰρ μόνον τὸν Πατέρα, φησὶ, παρακαλεῖν μεμάθηκα, ἀλλὰ γὰρ καὶ τὸν μονογενῆ αὐτοῦ Υἱὸν, τὸν διὰ πολλὴν φιλανθρωπίαν, μικρὸν ὕστερον ἐξ ἐμοῦ τὴν κατὰ σάρκα οἰκονομίαν μέλλοντα καταδέχεσθαι. Διὸ δὴ] ιη'. *Ἐσπέρας καὶ πρωῖ καὶ μεσημβρίας διηγῆσομαι, καὶ ἀπαγγελῶ καὶ εἰσακουσεται τῆς φωνῆς μου.* [Ταύτης δὲ δεχθείσης παρὰ τοῦ φιλανθρώπου,]

ιθ'. *Λυτρώσεται ἐν εἰρήνῃ τὴν ψυχὴν μου ἀπὸ ἐγγιζόντων μοι, ὅτι ἐν πολλοῖς ἦσαν σὺν ἐμοί.* Τὴν ἐνδελεχῆ μου, φησὶν ὁ Δαβίδ, θεώμενος προσευχὴν, τὴν νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν παρ' ἐμοῦ προσφερομένην, ἀπαλλάξει με τῶν πολεμούντων, καὶ χαριεῖται εἰρήνην. [Οὐ μόνον δὲ ἐμοί, φησὶ, ἀλλὰ γὰρ καὶ ἅπασιν τοῖς εἰς αὐτὸν πεποιθόσιν.] Τὸ δὲ, *Ἐν πολλοῖς ἦσαν σὺν ἐμοί,* τὸ πολλοὺς εἶναι τοὺς πολεμίους δηλοῖ. Οὕτω γὰρ καὶ ὁ Σύμμαχος ἠρμήνευσε· Πολλοστοὶ γὰρ ἐγένοντο πρὸς με. κ'. *Εἰσακουσεται ὁ Θεός, καὶ ταπεινώσει αὐτούς· [δίκαιος γὰρ ἐστὶ καὶ οἶδεν ἐτάζων καρδίαν καὶ νεφρούς,] ὁ ὑπάρχων πρὸ τῶν αἰώνων.* Δεξάμενος δέ μου τὴν δέησιν ὁ αἰεὶ Θεός, ἀσθενεῖα περιβαλεῖ τοὺς ἐπιβουλεύοντας. Οὐ γὰρ ἐστὶν αὐτοῖς ἀντάλλαγμα, ὅτι οὐκ ἐφοβήθησαν τὸν Θεόν. Τοῦτο ὁ Σύμμαχος

οὕτως ἠρμήνευσεν· Οὐ γὰρ ἀλλάσσονται, οὐδὲ φοβοῦνται τὸν Θεόν. [Οὐδὲ γὰρ ἀλλάσσεται αὐτῶν ἡ πονηρὰ γνώμη, οὐδὲ φοβοῦνται τὸν Θεόν· διὸ δὴ], Ὁρῶν αὐτῶν, φησὶν, τὸν ἀμεταμέλητον τρόπον, ταῖς προειρημέναις συμφοραῖς περιβαλεῖ.

κα'. *Ἐξέτεινε τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐν τῷ ἀποδιδόναι.* Τοῦτο οἱ τρεῖς οὕτως ἠρμήνευσαν· Ἐξέτεινε τὴν χεῖρα αὐτοῦ εἰς τοὺς εἰρηνεύοντας ἐν αὐτῷ πρὸς αὐτόν. Οὐ γὰρ πολέμιον ὁ Σαοὺλ ἐδίωκεν, ἀλλ' εὐεργέτην, καὶ συνήθη, καὶ γνώριμον. Οὐδὲ ἐχθρὸν ὁ Ἰούδας προδέδωκεν, ἀλλὰ Σωτῆρα, καὶ τῶν ἀγαθῶν χορηγόν. Τὸ τοίνυν, *Ἐξέτεινε τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐν τῷ ἀποδιδόναι*, τοῦτο δηλοῖ, ὅτι ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ὥστε τὰς ἀντιδόσεις ἐκτίσαι, ἀγαθὸν μὲν οὐδὲν προσεσήνοχεν· πάντα δὲ πονηρίας μεστά. [Ἄλλ' ὅμως καὶ ὁ Ἰούδας οὐ μόνον εἰς τὸ προδοῦναι τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐξέτεινε, ἀλλὰ γὰρ καὶ ἀποστρέψας τὰ τριάκοντα ἀργύρια, ἅ μετὰ τὴν ἐκείνου ἀγχόνην ἐνέβαλον οἱ θεοκτόνοι εἰς τὸν κορβανᾶν.] Καὶ τοῦτο δηλοῖ τὰ ἐπαγόμενα· *Ἐβεβήλωσαν τὴν διαθήκην αὐτοῦ.* Τοῦ γὰρ θείου νόμου διαγορευόντος ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν, τὸν εὐεργέτην ὡς πολέμιον ἐδίωκεν. [Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ σταυρῷ κατέκριναν. Διὸ ἐπήγαγε·]

κβ'. *Διμερίσθησαν ἀπὸ ὀργῆς τοῦ προσώπου αὐτῶν καὶ ἤγγισαν αἱ καρδίαι αὐτῶν.* Ὀργῇ γὰρ δουλεύσαντες, ἕτερα μὲν ἐμέμφοντο, ἕτερα δὲ ἐβουλεύοντο. Οὕτω γὰρ ὁ Σύμμαχος ἠρμήνευσε· Λειότερα βουτύρου τὰ στόματα αὐτῶν· πολεμεῖ δὲ ἡ καρδία ἐκάστου αὐτῶν. Τούτῳ δὲ καὶ τὸ ἐπαγόμενον συμφωνεῖ. *Ἠπαλύνθησαν οἱ λόγοι αὐτῶν ὑπὲρ ἔλαιον, καὶ αὐτοὶ εἰσι βολίδες.* Τοιαῦτα δὲ ἦν καὶ τοῦ Σαοὺλ, καὶ τοῦ Ἰουδατὰ ῥήματα. Ὁ μὲν γὰρ Σαοὺλ, πρὸς τὸν Δαβὶδ ἔλεγεν, *Εἰ σὺ εἶ τέκνον Δαβὶδ.* Ὁ δὲ Ἰούδας, *Μὴ τι ἐγὼ εἰμι, Ῥαββί;* [Καὶ πολλοὶ τὰ αὐτὰ νοσοῦντες φιλας δήθεν περικείμενοι ἐπικάλυμμα πρὸς τοὺς παρ' αὐτῶν ἀδικουμένους φασίν· Μὴ τι ἐγὼ σε ἠδίκηκα; Τὸ αὐτὸ δὲ πάλιν ὁ Ἰούδας, Χαῖρε, λέγει, Ῥαββί·] καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. Καὶ ἐφκει μὲν τὰ ῥήματα ἐλαίου καὶ βουτύρου λειότητι· τὰ δὲ βουλεύματα, βέλεσι καὶ δόρασιν ὄξυτάτοις. [Λόγγαι γὰρ μᾶλλον ὑπῆρχον αἱ βολίδες αὐτῶν·] λόγγας γὰρ ὁ Ἀκύλας τὰς βολίδας ἠρμήνευσεν. Οὕτω ταῦτα ὁ θεῖος Δαβὶδ καὶ περὶ τῶν αὐτῷ συμβεβηκότων διεξελθῶν, καὶ τὰς Δεσποτικὰς προθεῖς ἐπιβουλάς, συμβουλήν πᾶσιν ἀνθρώποις προσφέρει, τὴν εἰς Θεὸν ἔχειν ἐλπίδαπαρεγγυῶν.

κγ'. *Ἐπὶ ῥύμιον ἐπὶ Κύριον τὴν μέριμνάν σου· καὶ αὐτός σε διαθρέψει.* [Οὐ μόνον, φησὶ, ἐνταῦθα δοξάσει, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ τῆς θεοπτίας ἀξιώσει. Οὐκοῦν] Κυβερνήτην ἔχε, φησὶ, τὸν Θεόν, καὶ ἠνίοχον· καὶ τὰ κατὰ σαυτὸν τῆς προνοίας ἐκείνης ἐξάρτησον· οὕτω γὰρ ἀσάλευτος διαμενεῖς καὶ ἀκλόνητος· καὶ γὰρ φησιν, *Οὐ δώσει εἰς τὸν αἰῶνα σάλον τῷ δικαίῳ.* Κἂν γὰρ συγχωρήσῃ ποτὲ περιπεσεῖν πειρασμῷ, ἀλλὰ ταχεῖαν παρέξει βοήθειαν. Ἀτεχνῶς δὲ τοῦτο ἔοικετοῖς ἀποστολικοῖς ῥητοῖς, *Πιστὸς ὁ Θεός, ὃς οὐκ ἐάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύνασθε, ἀλλὰ ποιήσει σὺν τῷ πειρασμῷ καὶ τὴν ἔκβασιν τοῦ δύνασθαι ὑμᾶς ὑπενεγκεῖν.*

κδ'. *Σὺ δὲ, ὁ Θεός, κατάξεις αὐτοὺς εἰς φρέαρ διαφθορᾶς.* Τοὺς γὰρ ἐπιβουλεύειν τῷ δικαίῳ τολμῶντας τιμωρία παραδώσει διηνεκεῖ. Φρέαρ γὰρ διαφθορᾶς τὴν ἄφυκτον ἐκάλεσε τιμωρίαν. Ὡσπερ γὰρ τὸν εἰς φρέαρ ἐμπεπτωκότα, ἰλὸς τινὸς καὶ βορβόρου μεστὸν, διαφυγεῖν τὸν ὄλεθρον τῶν ἀδυνάτων· οὕτω τὸν ὑπὸ Θεοῦ κολαζόμενον οὐκ ἔνεστιν ἐτέρωθεν σωτηρίαν εὑρεῖν. [Καὶ ἀκούετε, φησὶν, οἱ δεῖλαιοι.] *Ἄνδρες αἰμάτων καὶ δολιότητος οὐ μὴ ἡμισεύσωσιν τὰς ἡμέρας αὐτῶν.* Τοῖς γὰρ μαιφονία καὶ δόλω συζῆν αἰρουμένοις ταχὺν ἐπάγει τὸν θάνατον· οὐκ ἔων τὸν νενομισμένον διαβιῶναι χρόνον. [Καὶ ταῦτα ἐκείνοις· ἐγὼ δὲ, φησὶν ὁ Δαβὶδ, καὶ ὅσοι κατ' ἐμὲ τὴν ἄνωθεν καταδοκοῦμεν ῥοπήν, σωθησόμεθα. Διὰ γὰρ τῶν ἐξῆς σαφέστερον αὐτὸ ἠρμήνευσεν, εἰπὼν·] *Ἐγὼ δὲ, Κύριε, ἐλπῶ ἐπὶ σέ.* Ταύτην γὰρ σου τὴν δύναμιν, καὶ τὴν δικαίαν ἐπιστάμενος ψῆφον, τὴν παρὰ σοῦ προσμένω βοήθειαν.

ΕΡΜΗΝ. ΤΟΥ ΝΕ΄ ΨΑΛΜΟΥ.

α'. *Εἰς τὸ τέλος. Ὑπὲρ τοῦ λαοῦ τοῦ ἀπὸ τῶν ἁγίων μεμακρυσμένου· τῷ Δαβὶδ εἰς στηλογραφίαν.* Ὅποτε ἐκράτησαν αὐτὸν οἱ ἀλλόφυλοι ἐν Γέθ. Σημαίνει καὶ ἡ ἐπιγραφή, ὡς διπλῆ τοῦ ψαλμοῦ ἡ διάνοια, καὶ αὐτῷ ἀρμόττουσα τῷ Δαβὶδ, καὶ τῷ λαῷ τῷ δορυαλώτῳ γεγενημένῳ, καὶ τὴν ἀλλοτρίαν οἰκεῖν ἠναγκασμένῳ· [ἀλλὰ καὶ πολλοῖς τῶν ἐφεξῆς. Τὸ γὰρ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ τοῦ ἀπὸ τῶν ὁσίων κεκρυσμένου, ἢ αἰχμαλωτισθέντος καὶ χωρισθέντος τῆς τνικαῦτα ἁγίας πόλεως, ἧτις ἦν ἡ Ἱερουσαλήμ, ἢ τοῦ μακρύνοντος ἑαυτὸν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ὃ ἐστίν, ἀπὸ τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως.] Συμβαίνει γὰρ τὰ παθήματα. Ἐκεῖνοί τε γὰρ Βαβυλωνίοις ἐδούλευον ἀλλοφύλοις ἀνθρώποις· καὶ οὗτος ἀποδρὰς τὸν Σαοὺλ, μέτοικος ἀλλοφύλων ἐγένετο. Ἰστέον μέντοι, ὅτι δις ἀφίκετο εἰς τὴν Γέθ. καὶ πρότερον μὲν πολέμιος εἶναι δόξας, εἶτα κινδυνεύσας, καὶ ἐπιληψίαν ὑποκρινάμενος, ἀφέθη τε καὶ διέφυγεν. Ὑστερον δὲ θαρρήθεις συνδιέτριβεν ἀπολαύων εἰρήνης. Τὸν μέντοι παρόντα ψαλμὸν, τὸν πρότερον μὲν κίνδυνον ὑπομείνας συνέγραψεν.

β', γ'. *Ἐλέησόν με, ὁ Θεός, ὅτι κατεπάτησέν με ἄνθρωπος· ὄλην τὴν ἡμέραν πολεμῶν ἔθλιψέ με*

Κατεπάτησάν με οἱ ἐχθροί μου ὄλην τὴν ἡμέραν. Ὑπὸ διαφόρων ἐχθρῶν ἐξελαυνόμενός τε καὶ πολεμουμένος, καὶ οἶονεὶ συμπατούμενος καὶ διηνεκῶς τοῦτο πάσχων, τὴν σὴν, ᾧ Δέσποτα, φιλανθρωπίαν προσμένω. Τὸ δὲ ὄλην τὴν ἡμέραν, πᾶσαν ἡμέραν ὁ Σύμμαχος ἡρμήνευσεν, ἀντὶ τοῦ ἐνδελεχῶς καὶ διηνεκῶς. Ὅτι πολλοὶ οἱ πολεμοῦντές με ἀπὸ ὕψους. [Ἀντὶ τοῦ, ἀπὸ τῆς δυναστείας αὐτῶν.] Οὐ δέδια, φησὶ, τὰς τῶν ἀνθρώπων εὐημερίας αἷς θαρρῶντες τὸν καθ' ἡμῶν ἀνεδέξαντο πόλεμον. Ὑψος γὰρ ἡμέρας, τὴν παροῦσαν ἐκάλεσεν εὐπραξίαν, τὴν πρόσκαιρον, τὴν ἐφήμερον, τὴν ἐπίκτητον, τὴν οὐκ εἰς μακρὰν διαρρέουσαν. Εἶτα διδάσκει τίνος χάριν οὐ χρὴ δειμαίνειν τοὺς ἐπὶ ταῖς εὐημερίας βρενθυομένους.

δ'. *Ἡμέρας οὐ φοβηθήσομαι· ἐγὼ δὲ ἐλπιδῶ ἐπὶ σέ.* Τὴν πρόσκαιρον, φησὶν, εὐκληρίαν οὐ δέδια, τὴν σὴν ἔχων ἐπικουρίαν· τοῦτο δὲ ὁ Σύμμαχος οὕτως ἡρμήνευσεν, Ἥ ἂν ἡμέρα φοβηθῶ, σοὶ πέποιθα. Ἀντιτάττω, φησὶ, τῷ φόβῳ τὸ ἐπὶ σοὶ θάρσος. [Καλῶς οὖν τέθεικετὸ, *Ἐγὼ δὲ ἐλπιδῶ ἐπὶ σέ*· ἀντὶ τοῦ, Οὐδὲ γὰρ ἔστιν ἄλλος, οὐκ ἔστι δυνάμενος ῥύσασθαι τοὺς πειραζομένους ἐκ τῶν ἐπιβουλευόντων, εἰ μὴ ἡ σὴ μόνη, ᾧ Δέσποτα, προμήθεια. Καὶ σαφέστερον αὐτὸ ἐλάμπρυνεδιὰ τοῦ εἰπεῖν·]
ε'. *Ἐν τῷ Θεῷ ἐπαινέσω τοὺς λόγους μου.* [Ἐπαινεταί, φησὶ, παρὰ τῷ Θεῷ αἱ προσευχαί, ἃς ἐκτενεῖς διὰ τῆς μετανοίας αὐτῷ προσφέρων οὐ παύσομαι.] *Ἐπὶ τῷ Θεῷ ἤλπισα, οὐ φοβηθήσομαι τί ποιήσει μοι σάρξ;* [Σάρκα τοὺς παχυτέρους καὶ χαμαιρῆρη τὸν βίον κεκτημένους ἀνθρώπους λέγει.] Καὶ φθεγγόμενος, φησὶ, τῇ τοῦ Θεοῦ μνήμῃ τοὺς ἐμοὺς λόγους κοσμῶ· καὶ πολεμουμένος, τῇ σὴ κηδεμονίᾳ θαρρῶν, τῶν πολεμούντων καταφρονῶ.

ζ'. *Ὅλην τὴν ἡμέραν τοὺς λόγους μου ἐβδελύσσοντο κατ' ἐμοῦ πάντες οἱ διαλογισμοὶ αὐτῶν εἰς κακόν.* Πάντα, φησὶ, λογισμὸν εἰς τὰς κατ' ἐμοῦ κινουσὶν ἐπιβουλάς, ὡς ψευδεῖς τοὺς ἐμοὺς ἀποστρεφόμενοι λόγους, καὶ τὴν προσφερομένην ἀπολογία ἀποσειόμενοι. [Τὸ αὐτὸ δὲ μέχρι τοῦ παρόντος ἔστιν ἰδεῖν ὑπομένοντας πολλοὺς παρὰ τινων ἀνθρώπων καὶ δαιμόνων.]
ζ'. *Παροικήσουσι καὶ κατακρύψουσιν, αὐτοὶ τὴν πτέρναν μου φυλάξουσιν· καθάπερ ὑπέμειναν τὴν ψυχὴν μου.* Σαφέστερον τοῦτο ὁ Σύμμαχος ἡρμήνευσε, Συνήγοντο λάθρα, καὶ τὰ ἴχνη μου παρετήρουν, προσδοκῶντες τὴν ψυχὴν μου. Δεδήλωκε δὲ διὰ τῶν εἰρημένων τοὺς λόγους αὐτῶν, καὶ τὰς ἐνέδρας, καὶ τὰς ἐπιβουλάς.

η'. *Ὑπὲρ τοῦ μηθενὸς ᾧσεις αὐτούς.* Ῥᾷδιόν σοι, φησὶ, καὶ λίαν εὐπετὲς ᾧσαι αὐτούς, καὶ καταβαλεῖν, καὶ παραδοῦναι θανάτῳ· τὸ γὰρ ὑπὲρ τοῦ μηθενὸς, ἀντὶ τοῦ ἀπόνως, καὶ ῥαδίως τέθεικε. *Ἐν ὀργῇ λαοὺς κατάξεις αὐτούς, ὁ Θεός.* Οὐ γὰρ τούτους μόνους, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς παρανομία συζῆν προαιρουμένους, κολάσει παραδώσεις [ὀργῆς πεπληρωμένη].

θ'. *Τὴν ζωὴν μου ἐξήγγειλά σοι.* Πάντα σοὶ τὰ ἐμὰ δῆλακαθέστηκε, τὰ πράγματα, τὰ ῥήματα, τὰ ἐνθυμήματα. Οὕτω γὰρ καὶ ὁ Σύμμαχος ἡρμήνευσε, Τὰ ἔνδον μου ἐξηρίθμηταί σοι. *Ἔθου τὰ δάκρυά μου ἐνώπιόν σου, ὡς καὶ ἐν τῇ ἐπαγγελίᾳ σου.* Ἐπένευσας, φησὶ, τοῖς ἐμοῖς δάκρυσιν, καὶ τὰς ἐπαγγελίας πεπλήρωκας. Σὺ γὰρ ὑπέσχου νομοθετῶν τῶν ἀδικουμένων ἐπακούειν στενόντων. Οὕτω γὰρ ἐν τῷ νόμῳ φησὶ· *Στενάζει πρὸς με, καὶ ἐπακούσομαι αὐτοῦ. ἐλεήμων γὰρ εἰμι.*

ι'. *Ἐπιστρέψουσιν οἱ ἐχθροί μου εἰς τὰ ὀπίσω.* Σοῦ δὲ τὴν ἐμὴν δέησιν δεξαμένου, φευζονται οἱ πολέμιοι, καὶ τῆς θρασυτήτος παύσσονται. *Ἐν ᾗ ἂν ἡμέρα ἐπικαλέσωμαι, ἰδοὺ ἔγνω, ὅτι Θεός μου εἶ σύ.* Δεχόμενος γὰρ τὰς αἰτήσεις, δι' αὐτῶν πειθομαι τῶν πραγμάτων, ὅσῃν μου κηδεμονίαν ποιῆ. ια'. *Ἐπὶ τῷ Θεῷ αἰνέσω ῥῆμα· ἐπὶ τῷ Κυρίῳ αἰνέσω λόγον· ἐπὶ τῷ Θεῷ ἤλπισα· οὐ φοβηθήσομαι τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος.* [Καλὸς καὶ ἐνταῦθα ὁ προφητικὸς νοῦς. Πῶς ἴσην τὴν προσευχὴν τῇ ἀχράντῳ καὶ ὁμοουσίῳ Τριάδι προσφέρει:] Οὐδὲ φθέγγασθαι, φησὶν, ἄνευ τῆς σῆς ἐπικλήσεως ἀνέξομαι. Ἀλλὰ καὶ σμικρὸν ῥῆμα προσφέρων, καὶ μακροτέροις χρώμενος λόγοις, τῇ σὴ τούτους προσηγορία κοσμήσω, καὶ σοὶ πεποιθῶς καταφρονήσω τῶν ἀνθρωπίνων ἐπιβουλῶν. ιβ'. *Ἐν ἐμοί, ὁ Θεός, εὐχαὶ ἃς ἀποδώσω αἰνέσεώς σοι.* Τὰς ὑποσχέσεις σοι, φησὶν, εὐγνωμόνως ἐκτίσω· εὐχὰς γὰρ, τὰς πρὸς τὸν Θεὸν ὑποσχέσεις καλεῖ. Οὕτω καὶ ἀλλαχοῦ· *Ἀποδώσω σοὶ τὰς εὐχὰς μου, ἃς διέστειλε τὰ χεῖλη μου, καὶ ἐλάλησε τὸ στόμα μου ἐν τῇ θλίψει μου.* Εἶτα διδάσκει ὑπὲρ τίνων, καὶ τίνες αἱ ὑποσχέσεις.

ιγ'. *Ὅτι ἐρρύσω τὴν ψυχὴν μου ἐκ θανάτου· τοὺς ὀφθαλμούς μου ἀπὸ δακρύων· καὶ τοὺς πόδας μου ἀπὸ ὀλισθήματος.* [Διὰ πάντων με τούτων θωρακίσας καὶ ἀσφαλίσάμενος· καὶ ἐδραϊὰν ἔχειν τὴν πεποιθήσιν ἐπὶ τούτοις πεπιστευκῶς ἐν τούτοις πληρώσω καὶ τὴν παροῦσαν ὠδὴν.] *Εὐαρεστήσω ἐνώπιον Κυρίου ἐν φωτὶ ζώντων.* Τοσοῦτων γὰρ εὐεργεσιῶν ἀπολαύσας, καὶ τῶν διαφόρων ἐπιβουλῶν κρείττων φανεῖς, τῆς σῆς φροντιῶ θεραπείας, καὶ πολιτείας αἰρήσομαι, ἢ σοὶ μὲν ἀρέσει, ἐμοὶ δὲ προξενήσει ζωὴν τὴν αἰώνιον, καὶ τὸ φῶς ἐκεῖνοτὸ τοῖς ἐννόμως ζῶσιν ἐπηγγελμένον. Ταῦτα δὲ, ὡς ἔφην, καὶ τῷ μακαρίῳ ἀρμόττει Δαβὶδ, καὶ τοῖς ἐν Βαβυλῶνι δορυαλώτοις. Ἀρμόττει δὲ καὶ ἡμῖν, πολλὰς μὲν ὑπομένουσι παρὰ ἀνθρώπων, καὶ παρὰ δαιμόνων, ἐπιβουλάς, διὰ δὲ τῆς θείας κηδεμονίας, τὴν ἐκεῖθεν φουομένην διαφεύγουσι λώβην.

ΕΡΜΗΝ.

ΤΟΥ

ΝΣ'

ΨΑΛΜΟΥ

α'. *Εἰς τὸ τέλος. Μὴ διαφθείρης· τῷ Δαβὶδ εἰς στηλογραφίαν, ἐν τῷ αὐτὸν ἀποδιδράσκειν ἀπὸ προσώπου Σαοὺλ εἰς τὸ σπῆλαιον.* Καὶ τὸν πρότερον καὶ τὸν δεύτερον διαφυγῶν κίνδυνον [ὁ μέγας Δαβὶδ], ὡσπερ ἐν στήλῃ τινί, τῇ μνήμῃ τὴν θεῖαν εὐεργεσίαν ἀνέγραψε. Καὶ εἰς τὸ τέλος δὲ καὶ οὗτος κάκεῖνος παραπέμπει τοὺς ἐντυγχάνοντας· ἐπειδὴ πρόρρησιν ἔχουσιν ἐσομένων πραγμάτων. Ἐκεῖνος μὲν γὰρ τὰ κατὰ τὸν λαὸν προηγόρευσεν· οὗτος δὲ τῶν ἐθνῶν προθεσπίζει τὴν κλήσιν. Πρόσκειται δὲ τὸ, Μὴ διαφθείρης, τοῦ Δαβὶδ τὸν λογισμὸν ἡμῖν ἐκκαλύπτων. Ἐπειδὴ γὰρ δυνάμενος ἀνελεῖν τὸν Σαοὺλ, καὶ τῇ σφαγῇ καταλῦσαι τὸν πολέμιον, καὶ τὴν ἡγεμονίαν λαβεῖν, οὐκ ἠνέσχετο, μονονουχὶ πρὸς ἑαυτὸν εἰρηκῶς, Μὴ διαφθείρης τῆς ἀμνησικακίας τὴν ἀρετὴν. *Μὴ γένοιτο γάρ μοι, φησὶν, ἐποίησα τὴν χεῖρά μου ἐπ' αὐτὸν, ὅτι χριστὸς Κυρίου ἐστίν.* Εἰκότως τῇ ἐπιγραφῇ τὸ, Μὴ διαφθείρης, προστέθεικε, διδάσκων τίσιν χρησάμενος λογισμοῖς οὐκ ἀνείλε τὸν δυσμενῆ.

β'. *Ἐλέησόν με, ὁ Θεὸς, ἐλέησόν με· ὅτι ἐπὶ σοὶ πέποιθεν ἡ ψυχὴ μου· καὶ ἐν τῇ σκιᾷ τῶν πτερυγῶν σου ἐλπῶ, ἕως οὗ παρέλθῃ ἡ ἀνομία.* Καθειργμένος ἐν τῷ σπηλαίῳ, καὶ τοὺς πολεμίους καθειργμένους ὄρων, τὸν θεῖον ἔλεον ἀπαγγέλλει, καὶ ἣν ἔχει πρὸς τὸν Θεὸν ἐλπίδαγυμνοῖ. Σκιὰν δὲ πτερυγῶν πολλακίς ἡρμήνευσεν, ὅτι τὴν θεῖαν κηδεμονίαν καλεῖ. Ὁ δὲ τοῦ ἐλέους διπλασιασμός τὴν ὑπερβολὴν τοῦ κινδύνου παραδηλοῖ. Τὸ δὲ, Ἔως οὗ παρέλθῃ ἡ ἀνομία, σαφέστερον ὁ Ἀκύλας ἡρμήνευσεν, Ἔως οὗ παρέλθῃ ἡ ἐπιβουλὴ. Ὁ δὲ Σύμμαχος, Ἔως ἂν παρέλθῃ ὁ ἐπηρεαστής. Οὐ παύσομαι τοίνυν, φησὶν, ἰκετεῦων, ἕως ἂν τῶν ἐπιβουλευόντων ἀπαλλαγῶ. Τοὺς γὰρ ἐπιβουλευόντας οἱ Ἑβδομήκοντα ἀνομίαν ἀπὸ τοῦ πράγματος προσηγόρευσαν. γ'. *Κεκράζομαι πρὸς τὸν Θεὸν τὸν Ὑψιστον, τὸν Θεὸν τὸν εὐεργετήσαντά με.* Τῆς θείας ἐπικουρίας τὴν πείραν ἔχων διδάσκαλον, συνήθως ἀπολαῦσαι ταύτης ἀντιβολῶ. Κραυγὴν δὲ τὴν τῆς ψυχῆς προθυμίαν καλεῖ.

δ'. *Ἐξαπέστειλεν ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἔσωσέ με· ἔδωκεν εἰς ὄνειδος τοὺς καταπατοῦντάς με.* Ἄνω θέν με γὰρ τῆς οἰκείας ἀξιώσας προνοίας, καταγε λάστους ἀπέφηνέ μου τοὺς δυσμενεῖς. Διδάσκει δὲ καὶ ἡ ἱστορία, ὡς ἀναστάντι τῷ Σαοὺλ ἠκολούθησε, καὶ πόρρω γενομένῳ τὴν νύκτωρ παρασχεθεῖσαν εὐεργεσίαν δεδήλωκε, καὶ ὅτι λαβῶν ὑποχείριον οὐκ ἐπήνεγκετὴν πληγὴν· ὄνειδος δὲ τοῦτο μέγιστον ἦν τῷ σεσωσμένῳ καταπολεμοῦντι τὸν σεσωκότα. [Διὸ δὴ βοᾷ εὐχαριστῶν·] *Ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸ ἔλεος αὐτοῦ, καὶ τὴν ἀλήθειαν αὐτοῦ. [ε'] Καὶ ἐρρύσατο τὴν ψυχὴν μου ἐκ μέσου σκύμων.* Δικαίας, φησὶν, ἀπολαύσας φιλανθρωπίας, τῆς τῶν πολεμίων ἀπηλλάγην θηριωδίας. Λεόντων γὰρ δίκην ἐπίεσαν διασπᾶσαι βουλόμενοι· τὴν δὲ ἀλήθειαν τῷ ἐλέῳ συνέξευξε, τὸ δίκαιον τῆς φιλανθρωπίας δεικνύς. *Ἐκοιμήθην τεταραγμένος.* Τοῦτο ὁ Θεοδοτίων οὕτως ἡρμήνευσεν· Ἐκοιμήθην μετὰ ἀναλίσκόντων· ὁ δὲ Ἀκύλας, μετὰ λάβρων· ὁ δὲ Σύμμαχος, μετὰ φλεγόντων. [Ἀντὶ τοῦ, Ἐκοιμήθην σχεδὸν μετὰ ἀναλίσκόντων λογισμῶν· λάβρων γὰρ με κατέδακνον, ὡς σχεδὸν καὶ καταφλέγειν μου τὴν διάνοιαν.] Εἰκότως τοίνυν ἐταραττόμην μεταξὺ τοιούτων καθεύδειν ἠναγκασμένος, καὶ ὑπὸ τοιούτων κυκλούμενος. Τὸν Σαοὺλ γὰρ, καὶ τοὺς συναναλίσκοντας, καὶ φλέγοντας, καὶ λάβρους, καὶ σκύμους ὠνόμασε, τὸ θηριῶδες τῆς γνώμης, καὶ τοῦ τρόπου τὸ φονικὸν ἐξηγούμενος. Τοῦτο δὲ καὶ διὰ τῶν ἐξῆς διδάσκει σαφέστερον. *Υἱοὶ ἀνθρώπων, οἱ ὀδόντες αὐτῶν ὄπλα καὶ βέλη· καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῶν μάχαιρα ὀξεῖα.* Σκύμους αὐτοὺς καλέσας, εἰκότως καὶ ὀδόντων ἐμνήσθη, αἰχμαῖς τούτους καὶ βέλεσιν ἀπεικάζων, καὶ τὴν γλῶτταν τεθηγμένη μαχαίρα· διὰ πάντων δὲ τὰς μαιφόνους αὐτῶν σημαίνει βουλὰς.

ς'. *Ὑψώθητι ἐπὶ τοὺς οὐρανοὺς, ὁ Θεός· καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἡ δόξα σου.* Ἄξιον δὲ ἐπὶ πᾶσιν ἀνυμνεῖν σε, τὸν ἐν οὐρανῷ μὲν διάγειν ὑπειλημμένον, πᾶσαν δὲ τὴν γῆν ἐμπιμπλῶντα τῆς δόξης. Τοῦτο καὶ ὁ μακάριος ἔφησεν Ἀββακούμ· *Ἐκάλυπεν οὐρανοὺς ἡ ἀρετὴ αὐτοῦ, καὶ τῆς αἰνέσεως αὐτοῦ πλήρης ἡ γῆ.* Τὸ δὲ, Ὑψώθητι, ἀντὶ τοῦ· Δεῖξον πᾶσιν ἀνθρώποις τὸ ὕψος σου.

ζ'. *Παγίδαέτοιμάσαν τοῖς ποσὶ μου, καὶ κατέκαμψαν τὴν ψυχὴν μου. [Καὶ οὐκ ἠρκέσθησαν τούτοις, ἀλλὰ καὶ] ὄρυξαν πρὸ προσώπου μου βόθρον, καὶ ἐνέπεσον εἰς αὐτόν.* Λόχους μοι, φησὶν, ἐπιστήσαντες, καὶ ἐνέδρας καθιστάντες, αὐτοὶ παρ' ἡμῶν ἐλοχίσθησαν καὶ ταῖς οἰκείαις ἐνεπάγησαν πάγαις. η'. *Ἐτοιμή ἡ καρδία μου, ὁ Θεός, ἐτοιμή ἡ καρδία μου· ἄσομαι καὶ ψαλῶ ἐν τῇ δόξῃ σου.* Τοῦτο ὁ Σύμμαχος οὕτως ἡρμήνευσεν· Ἐδραία ἡ καρδία μου. Προφανῆ γὰρ ὄρων σου τὴν πρόνοιαν, οὐκ ἔτι δέδιατὰ παντοδαπὰ τῶν ἐχθρῶν μηχανήματα· ἀλλ' ἔτοιμός εἰμι καὶ εὐτρεπῆς τοῖς σοῖς ἔπεσθαι ῥήμασι, καὶ τὰς εὐεργεσίας ὑμνεῖν.

θ'. *Ἐξεγέρθητι, ἡ δόξα μου, ἐξεγέρθητι, ψαλτήριον καὶ κιθάρα.* Ἐαυτῷ λοιπὸν ἐγκελεύεται τὸν θεῖον ὕμνον ὑψῆσαι· δόξαν δὲ οἰκείαν τὴν προφητικὴν χάριν καλεῖ· ἑαυτὸν δὲ ψαλτήριον, καὶ κιθάραν, ὡς ὄργανον γεγεννημένον τοῦ Πνεύματος. *Ἐγερθήσομαι ὄρθρον. [ι'] Ἐξομολογήσομαί σοι ἐν λαοῖς, Κύριε, ψαλῶ σοι ἐν ἔθνεσιν.* Οὐ νῦν, φησὶ, μόνον, ταύτην σοι προσοίσω τὴν ὕμνωδιαν, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀληθινοῦ φωτὸς

ἀνατείλαντος, καὶ τὴν μακρὰν τῆς ἀγνοίας ἀποσκεδάσαντος νύκτα, καὶ τὸν τῆς προσδοκωμένης ἡμέρας ὑποδείξαντος ὄρθρον [οὐ μόνον διὰ τῆς ἐνσάρκου αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς παρουσίας, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς τοῦ λουτροῦ παλιγγενεσίας καὶ ἀναπλάσεως], τῶν ἐθνῶν ἀπάντων καὶ τῶν λαῶν χοροδιδάσκαλος ἔσομαι· καὶ οἷόν τισι χορδαῖς τοῖς ἐκείνων χρώμενος στόμασιν, ἄσωτὴν χαριστήριον ὑμνωδίαν. [Τίνος ἔνεκεν, ὃ προφήτα, εἰπε καὶ τὸν τρόπον.]

ια'. *Ὅτι ἐμεγαλύνθη ἕως τῶν οὐρανῶν τὸ ἔλεός σου, καὶ ἕως τῶν νεφελῶν ἡ ἀλήθειά σου.* Οὐ γὰρ μόνος ὁ οὐρανός, καὶ οἱ τοῦτον ἐνδιαίτημα ἔχοντες ἄγγελοι, τὸν σὸν ἔλεον ἔγνωσαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν νεφελῶν τὴν ἀλήθειάν σου δεδήλωκας. Νεφέλας δὲ τοὺς τῆς θείας χάριτος ἠξιομένους ἡ θεία καλεῖ Γραφή. Τοῦτο δὲ καὶ διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου ὁ τῶν ὄλων ἡμᾶς διδάσκει Θεός. Εἰρηκῶς γὰρ περὶ τοῦ Ἰσραὴλ· *Ἀνήσω τὸν ἀμπελώνά μου, καὶ οὐ μὴ τμηθῆ, οὐδὲ μὴ σκαφῆ· ἐπήγαγε· Καὶ ταῖς νεφέλαις ἐντελοῦμαι τοῦ μὴ βρέξαι ἐπ' αὐτόν.* Καθάπερ γὰρ ἡ νεφέλητέρωθεν ὑποδέχεται τῶν ὄμβρων τὰς ἀφορμὰς, οὕτω καὶ προφήται καὶ ἀπόστολοι ὑπὸ τῆς θείας χάριτος ἐνεργοῦμενοι. τὴν πνευματικὴν ἀρδεῖαν προσήνεγκαν ταῖς τῶν ἀνθρώπων ψυχαῖς.

ιβ'. *Υψώθητι ἐπὶ τοὺς οὐρανοὺς, ὁ Θεός, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἡ δόξα σου.* Διὰ γὰρ τῶν πνευματικῶν νεφελῶν, τῶν προφητῶν, φημί, καὶ ἀποστόλων, τῆς ἀληθείας ἀναφανείσης, Ὑψιστος ἀνεδείχθη τῶν ὄλων ὁ Κύριος, οὐρανοῦ καὶ γῆς ποιητής, ἐν ἀπάσῃ γῆ καὶ θαλάσῃ παρὰ τῶν ἀνθρώπων ὕμνον δεχόμενος.

ΕΡΜΗΝ. ΤΟΥ ΝΖ' ΨΑΛΜΟΥ.

α'. *Εἰς τὸ τέλος, Μὴ διαφθείρης, τῷ Δαβὶδ εἰς στηλογραφίαν.* Τῆς αὐτῆς ἔχεται καὶ οὗτος ὁ ψαλμὸς διανοίας. Διηγεῖται γὰρ τὴν τοῦ Σαοὺλ πονηρίαν, [καὶ τῶν κατ' αὐτόν, τὴν ἐκείνου ἰσόρροπον κεκτημένων γνώμην,] καὶ τῶν λόγων τὸ ψεῦδος. Πολλάκις γὰρ ὁμόσας καταλύειν τὴν ἔχθραν, παρέβη τοὺς ὄρκους, καὶ ταῖς ἐνέδραις ἐχρήσατο. Πάλιν δὲ τὸ, Μὴ διαφθείρης, πρόκειται· ἐπειδὴ δις λαβῶν ὑποχείριον [ὁ Δαβὶδ τὸν Σαοὺλ] ἀνελεῖν οὐκ ἠθέλησεν.

β'. *Εἰ ἀληθῶς ἄρα δικαιοσύνην λαλεῖτε, εὐθείας κρίνατε, υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων.* Ταῦτα πρὸς τὸν Σαοὺλ διεξέρχεται ὁμομοκότα μηκέτι διώκειν, καὶ παρὰ τοὺς ὄρκους στρατεύσαντα. Σὺ, φησὶ, γενοῦ τῶν ὑπὸ σοῦ δρωμένων κριτής, καὶ τὸ κρίνειν πεπιστευμένος, ὀρθὴν ἐξένεγκε καὶ δικαίαν τὴν ψῆφον. [Εἰ δὲ τὴν οἰκειαν νόσον οὐ δύνασαι διαγνῶναι ἢ ἰατρὸς ταύτης γενέσθαι, πῶς ἂν ἑτέροις τὸ τῆς ἀληθείας φάρμακον κατασκευάσεις; Οὐ δύνασαι, φησίν.]

γ'. *Καὶ γὰρ ἐν καρδίᾳ ἀνομίας ἐργάζεσθε ἐν τῇ γῆ· ἀδικίαν αἱ χεῖρες ὑμῶν συμπλέκουσιν.* Σὰ, φησὶ, καὶ τὰ τῆς εἰρήνης ῥήματα, καὶ τὰ πονηρὰ βουλευματα, καὶ τὰ παντοδαπὰ τῶν ἐπιβούλων μηχανήματα· σκόπησον τοῖνυν εἰ συμβαίνει τοῖς λόγοις τὰ πράγματα. Ἀλλὰ γὰρ μάτην σοι τὴν ἐμὴν ἐνεχείρισα κρίσιν, δικάζειν οὐκ ἀνεχομένῳ δικαίως.

δ'. *Ἀπηλλοτριώθησαν οἱ ἁμαρτωλοὶ ἀπὸ μήτρας, ἐπλανήθησαν ἀπὸ γαστρὸς, ἐλάλησαν ψευδῆ.* Πάλαι, φησίν, ἑαυτοὺς τῆς ἀληθείας χωρίσαντες τὸ ψεῦδος ἠπάσασθε. [Τοῦτο δὲ, ὡς ἀνωτέρω ἡμῖν εἴρηται, κατακροτεῖ μάλιστα ἐπὶ τοῦ παρόντος· τὸ ψεῦδος καὶ τὸ πρὸς τοὺς πέλας μῖσος λέγων.] Τὸ δὲ ἀπὸ μήτρας καὶ ἀπὸ γαστρὸς προστέθεικεν, ὡς τοῦ Θεοῦ πρὸ τῆς διαπλάσεως τὰ κατ' αὐτοὺς ἐγνωκότος. Οὕτω γὰρ καὶ πρὸς τὸν Ἰερεμίαν· *Πρὸ τοῦ με πλάσαι σε ἐν κοιλίᾳ, ἐπίσταμαί σε· καὶ πρὸ τοῦ σε ἐξελθεῖν ἐκ μήτρας, ἠγίακά σε.* Καὶ πρὸς τὸν Φαραῶ· *Εἰς αὐτὸ τοῦτο ἐξήγειρά σε, ὅπως ἐνδείξωμαι ἐν σοὶ τὴν δύναμίν μου.* Ἄλλ' οὐχ ἡ πρόγνωσις τοῦ Θεοῦ, ἢ τὸν Φαραῶ πονηρὸν, ἢ τὸν Ἰερεμίαν πεποίηκεν ἅγιον· ἀλλὰ τὸ μέλλον ἔσεσθαι προέγνω ὡς Θεός.

ε'. *Θυμὸς αὐτοῖς κατὰ τὴν ὁμοίωσιν τοῦ ὄφεως.* Μεμίμηται τοῦ ὄφεως τὸ μνησικάκον καὶ ἐπίβουλον. Ὡσεὶ ἀσπίδος κωφῆς, καὶ βουούσης τὰ ὄτα αὐτῆς. [ζ'.] *Ἥτις οὐκ εἰσακούσεται φωνῆς ἐπαδόντων, φαρμακοῦται φαρμακευομένη παρὰ σοφοῦ.* Βύουσι δὲ τὰ ὄτα τῇ ἀσπίδι παραπλησίως, ἢ φίλον τοῦτο ποιεῖν διὰ κακίας ὑπερβολὴν, ὥστε μὴ θέλγεσθαι ταῖς ἐπὶ ὄδοις, μηδὲ εἶκειν τῷ φαρμάκῳ τῷ κατασκευαζομένῳ παρὰ τοῦ καλουμένου σοφοῦ. Σοφὸν γὰρ ἐνταῦθα καταχρηστικῶς τὸν θηρεπωδὸν προσηγόρευσεν· ὡς τό· *Σοφοὶ εἰσι τοῦ κακοποιῆσαι* [τὸ δὲ καλοποιῆσαι οὐκ ἔγνωσαν·] καὶ, *Ποῦ σοφός; ποῦ γραμματεὺς;* Οὕτε τούτους ὡς ἀληθῶς σοφοὺς ὀνομάζει, ἀλλ' ὡς τοῦτο παρὰ τισιν εἶναι δοκοῦντας. Ἐπειδὴ γὰρ πολλοῖς πρὸς τὸν Σαοὺλ χρησάμενος λόγοις ὁ μακάριος Δαβὶδ, καὶ δοῦλον ἑαυτὸν ὀνομάσας, κάκεινον κύριον καὶ βασιλέα, καὶ δι' αὐτῶν δείξας τῶν πραγμάτων, ὡς οὐκ ἐφίεται τῆς ἐκείνου σφαγῆς, οὐ πέπεικεκαταλύσαι τὴν ἔχθραν· προσφυῶς αὐτὸν ἀσπίδι παρέβαλλεν, οὐ κωφεύουσα κατὰ φύσιν, ἀλλὰ καὶ βουούση τὰ ὄτα, καὶ τῆς ἐπὶ ὄδοις ἀπωθουμένη τὴν προσβολήν. Τὸ δὲ, Φαρμακοῦται φαρμακευομένη παρὰ σοφοῦ, ὁ Σύμμαχος οὕτως ἠρμήνευσεν, Ἐπαστοῦται ἐπὶ ὄδοις σεσοφισμένου· ὡς εἶναι δῆλον, ὅτι τὴν ἐπὶ ὄδοις ὀνόμασε φάρμακον. [Ὡς ἐκ τούτου δῆλυν ποιῆσαι τὴν μαιφονίαν τοῦ Σαοὺλ, εἴρηται ἡμῖν ἀνωτέρω, καὶ τῶν κατ' αὐτόν, ἐν οἷῳ ἂν ὧσιν ἀξιώματι καὶ βαθμῷ ἢ τόπῳ. Νοήσειεν δὲ τις ἂν καλῶς καὶ ταῦτα εἰρησθαι κατὰ τῶν αἰρετικῶν, Ἀριανῶν λέγω καὶ Εὐνομιανῶν καὶ Μακεδονιανῶν καὶ τῶν δοκούντων τὰ παραπλήσια ἐκείνοις δόγματα νοσεῖν. Καὶ γὰρ αὐτοὺς ἂν δικαίως καλέσειεν ἐπὶ ὄδοις καὶ ἐπαιδοῦς τις. Ὅτι δὲ μήτηρ ἢ ἐν ἀκαριαία καιροῦ ῥοπῇ ἀποκούσασα τοὺς ἀναγεννωμένους, παρ' ὧν

δῆλον τοῖς μεμνημένοις; Καὶ γὰρ εἰώθασι βαπτίζουσιν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ μετὰ τὴν ἀνάδυσιν τῶν τριῶν καταδύσεων. Ἰστέτι λέγω, οἱ τῆς υἰοθεσίας ἤξιωμένοι. Νόσον χαλεπὴν παραδιδόασιν τοῖς δῆθεν παρ' αὐτῶν βαπτιζόμενοις μᾶλλον δὲ βυθιζόμενοις· οἱ μὲν λέγοντες, Δόξα Πατρὶ δι' Υἱοῦ ἐν ἁγίῳ Πνεύματι· οἱ δὲ, Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ ἐν ἁγίῳ Πνεύματι· καὶ οὕτως τὴν ἀδιαίρετον αἰεὶ ὡσαύτως ἔχουσιν ἐν Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι προσκυνουμένην θεότητα εἰς τριθεῖαν παραλαμβάνουσιν, μᾶλλον δὲ παραδιδόασιν μέγαν καὶ σμικρὸν καὶ σμικρότερον· ἀνισότητος ζυγῷ γλώττη μεμνηνὴ τὴν ἀζυγώτατον, ὡς οἴονται, διατέμνοντες τῆς ἀχράντου θεότητα Τριάδος, καὶ τὴν ἐν οὐσίᾳ μιᾷ, ἐν βασιλείᾳ, ἐν κυριότητι, ἐν θεότητι, ἐν δυνάμει, ἐν δημιουργίᾳ, καὶ ὅσα πρέπει τῇ αὐτῆς μακαριότητι. Τὸν μὲν Θεὸν καὶ βασιλέα, τὸν δὲ Κύριον καὶ ὑπουργὸν ἐκείνου καὶ ποίημα πρὸ τῶν ἄλλων παρ' αὐτοῦ γενόμενον, τὸ δὲ δοῦλον καὶ ὑπουργὸν τοῦ Υἱοῦ, τολμηρῶς οἱ δεῖλαι οὐκ ἀποκαλεῖν πεφύκασι· πρὸς οὓς μάλιστα εἴρηται ἡ προφητεία. Οὐ γὰρ πρὸς τὸν Σαοὺλ μόνον καὶ τοὺς κατ' αὐτὸν εἴρηκεν τὸ τῆς προφητείας πανάγιον Πνεῦμα διὰ τῆς σεπτῆς γλώττης τοῦ προφήτου.]

ζ'. *Ὁ Θεὸς συντρίψει τοὺς ὀδόντας αὐτῶν ἐν τῷ στόματι αὐτῶν.* Ἀλλὰ γὰρ ὁ τῶν ὄλων ἐπόπτης ἀργὰς αὐτοῦ δεῖξει τὰς καθ' ἡμῶν μηχανάς. *Τὰς μύλας τῶν λεόντων συνέθλασεν ὁ Κύριος.* Καὶ ἐν τῷ προτεταγμένῳ ψαλμῷ σκύμνους αὐτοὺς ὠνόμασε, καὶ ἐνταῦθα λέοντας. Τούτου χάριν καὶ ὀδόντων καὶ μυλῶν ἐμνημόνευσε. Μύλας δὲ καλεῖ τοὺς ἐνδοτέρους ὀδόντας, οἷς λεπτύνειν εἰώθαμεν τὴν τροφήν. Διὰ τούτων μέντοι κάκεινων ἐδίδαξεν, ὡς ὁ τῶν ὄλων Θεὸς τὰς παντοδαπὰς αὐτῶν διαβολὰς διαλύσει. *Ἡ' Ἐξουδενωθήσονται ὡσεὶ ὕδωρ διαπορευόμενον.* Εὐκαταφρόνητοι, φησὶν, ἔσονται, ὕδατι παραπλησίως ἐσκεδασμένῳ, καὶ παντελῶς ἀχρήστῳ. *Ἐντενεῖ τὸ τόξον αὐτοῦ, ἕως οὗ ἀσθενήσουσιν.* Οὐ παύεται γὰρ βάλλων αὐτοὺς ταῖς τιμωρίαις, μέχρις αὐτῶν καταλύσει τὴν δύναμιν, τῆξιν αὐτῶν καὶ διάλυσιν ἐπάγων.]

θ'. *Ὡσεὶ κηρὸς τακεῖς ἀνταναιρεθήσονται, [τῆς θανατικῆς φθασάσης αὐτοὺς διαπύρου καταιγίδος.] ἔπεσε πῦρ ἐπ' αὐτοὺς, καὶ οὐκ εἶδον τὸν ἥλιον.* Δίκην δὲ κηροῦ πυρὶ πελάζοντος καὶ τηκομένου διαλυθήσονται, καὶ τῆς ζωῆς στερηθήσονται. Τοῦτο γὰρ εἶπε· *Καὶ οὐκ εἶδον τὸν ἥλιον·* ὡς τῶν τελευτώντων τὴν ἡλιακὴν οὐ δυναμένων ἰδεῖν ἀκτῖνα.

ι'. *Πρὸ τοῦ συνιέναι τὰς ἀκάνθας ὑμῶν τὴν ράμνον, ὡσεὶ ζῶντας ὡσεὶ ἐν ὀργῇ καταπίεται αὐτοὺς.* Ὁ δὲ Σύμμαχος σαφέστερον τοῦτο ἡρμήνευσε· Πρὶν ἢ αὐξηθῶσιν αἱ ἄκανθα ὑμῶν, ὥστε γενέσθαι ράμνον, ἔτι ζῶντας ὡς ὀλόξηρον λαί λαψ ἀρεῖ. Ὁ δὲ λέγει, τοῦτο ἐστίν. Πᾶσαν μὲν ἀμαρτίαν ἄκανθαν ἡ θεία Γραφή καλεῖ· ἡ δὲ ρά μνος ἄκανθα μὲν ἐστίν, μεγίστη δὲ, καὶ δένδρον μιμουμένη [καὶ ἰὸν χαλεπώτατον βάλλουσα]. Ἀπειλεῖ τοίνυν ἡ πρόρρησις, καὶ τῷ Σαοὺλ, καὶ τοῖς ἐκείνου συνεργοῖς, ταχεῖαν τὴν τιμωρίαν. Πρὶν γὰρ, φησὶν, αὐξηθῆ ὑμῶν ἡ πονηρία, ὥστε ράμνω ἀπεικασθῆναι, τοῦτ' ἐστίν, τῇ μεγίστῃ ἀκάνθῃ, [ἣτις ἐστὶ φαυλοτάτη κακία,] θεήλατος ὑμᾶς πληγὴ καταλήψεται, καὶ φρούδους ἐργάσεται. Τοῦτο γὰρ εἶπε, καταπίεται. Καθάπερ γὰρ τὸ [ὑπὸ τῶν μυλῶν τῶν ὀδόντων λεπτυνόμενον καὶ] καταπινόμενον ἀφανὲς λοιπὸν γίνεται, οὕτω καὶ ὑμεῖς, φησὶ, παραδοθήσεσθε λήθη· ὅπερ δὴ καὶ συνέβη. Μετ' ὀλίγον γὰρ χρόνον, ἐν τῷ τῶν ἀλλοφύλων πολέμῳ δεξάμενος τὴν πληγὴν, οὐκ ἔτι τὴν πονηρίαν ἐπηύξησεν [ὁ Σαοὺλ], ἀλλ' ἄκων τὸν κατὰ τοῦ Δαβὶδ κατέλυσε πόλεμον.

ια'. *Εὐφρανθήσεται δίκαιος, ὅτ' ἂν ἴδῃ ἐκδίκησιν· τὰς χεῖρας αὐτοῦ νίπεται ἐν τῷ αἵματι τοῦ ἁμαρτωλοῦ.* Εὐφραίνεται δὲ ὁ τῆς ἀρετῆς φροντιστής, τὸν τῆς κακίας ἐργάτην ὀρῶν κολαζόμενον· οὐκ ἐπιτωθάζων ἐκείνῳ, ἀλλὰ τὴν θεῖαν ὀρῶν προμήθειαν, παρορᾶν οὐκ ἀνεχομένην τοὺς ὑπ' ἐκείνων ἀδικουμένους. Τὰς δὲ χεῖρας αὐτοῦ νίπεται, οὐ τῷ αἵματι ταύτας φοινίτων καὶ μολύνων· ἀλλὰ δεικνὺς ἑαυτὸν ἄθῳ, καὶ τῆς ἐκείνου πονηρίας κεχωρισμένον. Οὐ γὰρ, ὡς τινες ὑπέλαβον, ἐν τῷ αἵματι νίπεται, ἀλλ' ἐπὶ τῷ αἵματι νίπεται, ὡς οὐδεμίαν πρὸς ἐκείνον ἐσχηκῶς κοινωνίαν.

ιβ'. *Καὶ ἐρεῖ ἄνθρωπος, Εἰ ἄρα ἐστὶ καρπὸς τῷ δικαίῳ; ἄρα ἐστὶν ὁ Θεὸς κρίνων αὐτοὺς ἐν τῇ γῆ.* Τὸ ἄρα ἐνταῦθα ἀποφαντικῶς κεῖται· λέγει δὲ, ὅτι πᾶς ὀρῶν τὸν δυσσεβεῖα συνεζηκότα ποιήν τίσαντα κατὰ τόνδε τὸν βίον, ὁμολογήσει καὶ Θεὸν εἶναι, καὶ ἐφορᾶν τὰ γινόμενα, καὶ σοφῶς ἅπαντα πρυτανεύειν· καὶ τοῖς μὲν δικαίοις τοὺς καταλλήλους ἀπονέμειν καρποὺς, τοὺς δὲ τάναντία προελομένους δίκας εἰσπράττειν, καὶ τὰς ἀξίας τιμωρίας ἐπάγειν.

ΕΡΜΗΝ. ΤΟΥ ΝΗ' ΨΑΛΜΟΥ.

α'. *Εἰς τὸ τέλος, Μὴ διαφθείρης, τῷ Δαβὶδ εἰς στηλογραφίαν.* Ὅποτε ἀπέστειλε Σαοὺλ, καὶ ἐφύλαξε τὸν οἶκον αὐτοῦ τοῦ θανατῶσαι αὐτόν. Φθόνῳ δουλεύων ὁ Σαοὺλ τὸν τοῦ Δαβὶδ ἐτύρευε θάνατον· καὶ ποτε συνεστιώμενον ἡβουλήθη κατακοντίσαι τῷ δόρατι. Ἐκκλίναντα δὲ, καὶ διαφυγόντα τὸν θάνατον, ἐπεχείρησε πάλιν χειρώσασθαι, καὶ τινὰς ἀποστείλας, τὴν οἰκίαν φρουρήσαι προσέταξε, προφανῆ τὴν δυσμένειαν δείξας. Ἀλλ' ἡ μὲν τοῦ Δαβὶδ γαμετῆ, τοῦ δὲ Σαοὺλ θυγάτηρ, γνώριμον μὲν τοῦτο ποιεῖ τῷ ὁμοζύγῳ, καὶ διὰ τινος αὐτὸν ἀποδράναι παρασκευάζει φωταγωγῷ. Τὰ κενοτάφια δὲ λαβοῦσα (οὕτω γὰρ ἡ ἱστορία διδάσκει) σχηματίζει τὴν κλίνην, καὶ ἀρῥωστοῦντος εἰκόνα διὰ τῶν ἱματίων διατυποῖ· καὶ

δείκνυσι πόρρωθεν τοῖς φρουρήσαι προστεταγμένοις, ὑπό τινος τὸν Δαβὶδ ἐνοχλεῖσθαι νοσήματος λέγουσα. Ταῦτα μὲν νύκτωρ ἐγένετο· ἡμέρας δὲ γενομένης, κατάδηλον τῷ Σαοῦλ καὶ τοῖς δορυφόροις τὸ δράμα ἐγένετο. Τηνικαῦτα τοῖνυν ὁ μακάριος Δαβὶδ, τὴν ἐπιβουλήν ἐκείνην διαφυγῶν, τὸν ψαλμὸν τοῦτον συνέγραψεν. Ἀλλὰ τῶν μὲν τότε γενομένων ὀλίγα λέγει, τὰ δὲ πλείονα προλέγει, τοῦ θείου Πνεύματος τὴν αἴγλην δεξάμενος, καὶ τὴν κατὰ τοῦ Σωτῆρος [Θεοῦ] ἡμῶν τῶν Ἰουδαίων προθεασάμενος λύτταν. Καὶ γὰρ οἱ Ἰουδαῖοι τὸν δεσποτικὸν διὰ στρατιωτῶν φυλάξαντες τάφον, ἡμέρας γενομένης, τὰ μὲν ἰμάτια εὗρον, τὸν δὲ φυλαττόμενον οὐκ ἔτι εἶδον νεκρὸν· ἀνέστη γὰρ καταλύσας τοῦ θανάτου τὸ κράτος. Τὰς οἰκείας τοῖνυν ἐπιβουλάς βλέπων ὁ μακάριος Δαβὶδ, καὶ προθεώμενος ὡς ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ, ὁ δημιουργὸς καὶ πάντων Δεσπότης, ὁ ἐξ αὐτοῦ κατὰ σάρκα, χαλεπότερα παρὰ Ἰουδαίων πείσεται, προλέγει καὶ τῶν ἐθνῶν τὴν κλήσιν, καὶ τὴν τῶν Ἰουδαίων διασποράν.

β'. *Ἐξελοῦ με ἐκ τῶν ἐχθρῶν μου, ὁ Θεὸς, καὶ ἐκ τῶν ἐπανισταμένων ἐπ' ἐμὲ λύτρωσαί με.* Δικαία τοῦ προφήτου ἢ αἰτήσις· ἀπαλλαγῆναι γὰρ τῶν ἀδίκως πολεμούντων ἰκέτευσεν. Εἶτα τὸν τούτων διηγεῖται σκοπὸν.

γ'. *Ῥῥοσαί με ἐκ τῶν ἐργαζομένων τὴν ἀνομίαν, καὶ ἐξ ἀνδρῶν αἱμάτων σῶσόν με.* Μιαιφόνου, φησὶν, οἱ πολέμιοι καὶ παράνομοι, οἷς οὐδ' ἦν τινα οὖν προσεήνοχα βλάβην.

δ'. *Ὅτι ἰδοὺ ἐθήρευσαν τὴν ψυχὴν μου· ἐπέθεντο ἐπ' ἐμὲ κραταιοί.* Παντοδαποῖς χρώμενοι μηχανήμασιν ἀνελεῖν με πειρῶνται, τῇ οἰκείᾳ δυνάμει θαρρόντες· ἀλλ' εἰκὸς αὐτοὺς προηδικημένους τὴν τιμωρίαν ζητεῖν.

ε'. *Οὔτε ἡ ἀνομία μου, οὔτε ἡ ἁμαρτία μου, Κύριε.* Οὐδὲν, φησὶ, παρ' ἡμῶν εἰς αὐτοὺς γεγένηται λυπηρόν· οὐδέ τι ἐγκαλεῖν ἔχοντες, τὸν ἐμὸν καττύουσι θάνατον. *Ἄνευ ἀνομίας ἔδραμον καὶ κατεύθυνα.* Ταῦτα ἀληθέστερον οὐ τῷ Δαβὶδ ἀρμόττει, ἀλλὰ τῷ ἐκ Δαβὶδ, καὶ τῷ Κυρίῳ τοῦ Δαβὶδ. Ἐκεῖνος γὰρ μόνος ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὐρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. [Οὐδεὶς γὰρ δίχα ἁμαρτίας, εἰ μὴ εἷς ὁ Θεός· αὐτός γε οὗτος ὁ ἐκ Δαβὶδ διὰ πολλὴν φιλανθρωπίαν σαρκωθεῖς.] Ὡς ἐν τύπῳ δὲ καὶ ὁ μακάριος ταῦτα λέγει Δαβὶδ· οὐ τὸ παντελῶς ἀναμάρτητον ἑαυτῷ μαρτυρῶν, ἀλλὰ διδάσκων ὡς οὐδὲν τὸν Σαοῦλ ἀδικήσας, ἀλλὰ πολλὰ καὶ πολλάκις εὐεργετήσας, τὰς παντοδαπὰς ἐπιβουλάς ὑπομένει. Καὶ μὴ οὔσης ἁμαρτίας, κατ' αὐτοῦ ἐπιτρέχουσιν, ἵνα διαρπάξωσι τὸν περὶ αὐτοὺς γενόμενον ἄθωον. Οὕτω δὲ καὶ ὁ Σύμμαχος ἠρμήνευσε· Μὴ οὔσης ἁμαρτίας, οὕτω τρέχουσιν, ἵνα πατάξωσιν.

ς'. *Ἐξεγέρθητι εἰς συνάντησίν μου, καὶ ἴδε.* Σὲ δὲ τούτου, φησὶν, ἰκετεύω γενέσθαι κριτὴν, τὸν ἅπαντα σαφῶς ἐπιστάμενον. *Καὶ σὺ, Κύριε, ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων, ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ, πρόσχες τοῦ ἐπισκέψασθαι πάντα τὰ ἔθνη.* Τὸ ἀναμάρτητον ἐν μόνῳ θεωρήσας τῷ ἐξ αὐτοῦ κατὰ σάρκα, καὶ τὴν τῶν ὁμοφύλων Ἰουδαίων κατ' αὐτοῦ μανίαν προθεωρήσας τῷ πνεύματι, τὸν τῶν δυνάμεων Κύριον, καὶ τοῦ Ἰσραὴλ ἰκετεύει Θεὸν, καταλιπεῖν μὲν Ἰουδαίους ἀτημελήτους, πᾶσαν δὲ εἰς τὰ ἔθνη μεταθεῖναι τὴν πρόνοιαν, καὶ τῷ τῆς θεογνωσίας καταναῶσαι φωτὶ. Ταῦτα δὲ τοῖς ἔθνεσιν ἀπαγγεῖλας, καὶ τὰς Ἰουδαίων τιμωρίας προλέγει. *Μὴ οἰκτειρήσης πάντας τοὺς ἐργαζομένους τὴν ἀνομίαν.* Ἐπειδὴ γὰρ τοῖς προφητικοῖς ὀφθαλμοῖς τὸν σταυρὸν ἐώρα, καὶ ἐπαῖειν ἐδόκει τοῦ Κυρίου [τῆς δόξης] λέγοντος· *Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν· οὐ γὰρ οἶδασι τί ποιοῦσι·* βδελυττόμενος τὴν τῆς ἀσεβείας ὑπερβολὴν, μηδεμιᾶς αὐτοὺς ἀπολαῦσαι συγγνώμης ἀντιβολεῖ· εἶτα τῆς πνευματικῆς τροφῆς τὴν ἐσομένην αὐτοῖς ἔνδειαν προθεσπίζει.

ζ'. *Ἐπιστρέψουσιν εἰς ἐσπέραν, καὶ λιμώξουσιν ὡς κύων, καὶ κυκλώσουσι πόλιν.* Καθάπερ γὰρ, φησὶ, κύνες νύκτωρ εἰώθασιν τὰς τῶν πόλεων περινοστεῖν ἀγοράς, γαστροὺς ὑπ' ἐνδείας τοῦτο ποιεῖν βιαζόμενοι· οὕτως οὗτοι πάσης πνευματικῆς γυμνοὶ γενήσονται προμηθείας· καὶ οὔτε προφητικῆς ἀπολαύσαντες χάριτος, καὶ τῆς ἀρχιερατικῆς ἐπιμελείας ἔρημοι πάμπαν γενήσονται· καὶ δίκην κυνὸς περιμόντες διατελοῦσιν, οὐδὲ τῶν ψυχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν, κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν φωνὴν, μεταλαχεῖν ἀξιούμενοι. [Εἶτα σαφέστερον τῆς τιμωρίας τὴν αἰτίον διδάσκει.]

η'. *Ἰδοὺ αὐτοὶ ἀποφθέγγονται ἐν τῷ στόματι αὐτῶν, καὶ ῥομφαία ἐν τοῖς χεῖλεσιν αὐτῶν· ὅτι τίς ἤκουσεν;* Τῇ γλώττῃ, φησὶ, τὸν φόνον ἐργάζονται, οἷόν τινα αἰχμὴν καὶ ῥομφαίαν, τοὺς λόγους προφέροντες· μαρτυρεῖ δὲ τοῖς λόγοις τὰ πράγματα. Τῇ γὰρ γλώττῃ τὸν Δεσπότην ἐσταύρωσαν, βοήσαντες, *Αἶρε, αἶρε, σταύρωσον αὐτόν· τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν.* Τῇ δὲ τοῦ Πιλάτου δορυφορία τοῖς λόγοις τὸ ἔργον ἐπέθεσαν, καὶ τῷ ἰκρίῳ τὸν Σωτῆρα προσήλωσαν. Τοῦτο καὶ ὁ προφητικὸς ἔφη λόγος· *Αὐτοὶ ἀποφθέγγονται ἐν τῷ στόματι αὐτῶν, καὶ ῥομφαία ἐν τοῖς χεῖλεσιν αὐτῶν· ὅτι τίς ἤκουσεν;* Ὅτι οἷς προσφέρουσι λόγοις, ἀντὶ ῥομφαίας κέχρηται. Ταῦτα δὲ, φησὶ, δρῶσιν, ὡς μηδενὸς ἐφορῶντος. Τοῦτο γὰρ δηλοῖ, *Ὅτι τίς ἤκουσεν;* Ὡς μηδενὸς γὰρ μήτε ὄρωντος, μήτε ἀκούοντος τὰ γινόμενα, καὶ τὰς εὐθύνas εἰσπράττοντος, οὕτω ταῦτα τολμῶσι. Ταύτην γὰρ τὴν διάνοιαν ὁ Σύμμαχος ἠρμήνευσε. Ἀντὶ γὰρ τοῦ, *Ὅτι τίς ἤκουσεν,* ὡς μηδενὸς ἀκούοντος τέθεικεν. Τοιγαροῦν τοιαύτην αὐτῶν διάνοιαν προθεωρῶν ὁ Δαβὶδ ἐπάγει λέγων·

θ'. *Καὶ σὺ, Κύριε, ἐγγελᾶσεις αὐτούς.* Ἐκεῖνοι μὲν οὖν ἐκεῖνα τολμῶσι· σὺ δὲ καὶ ἀκούεις, καὶ βλέπεις, καὶ γελαῶς αὐτῶν τὴν ματαιότητα. *Ἐξουδενώσεις πάντα τὰ ἔθνη.* Οὐ μόνον γὰρ ἐκείνων, ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν ἐθνῶν περιγενέσθαι σοὶ ῥάδιον. Οὕτω καὶ ὁ θεσπέσιος Ἡ σαΐας ἔφη, τὴν τῆς θείας δυνάμεως ὑπερβολὴν

δειξαι φιλονεικῶν, *Εἰ πάντα τὰ ἔθνη, ὡς σταγὼν ἀπὸ κάδου, καὶ ὡς ῥοπή ζυγοῦ, καὶ ὡς σίελος ἐλογίσθησαν καὶ λογισθήσονται, τίνι ὁμοιώσατε Κύριον; καὶ τίνι ὁμοιώματι ὁμοιώσατε αὐτόν;*
ι'. Τὸ κράτος μου πρὸς σέ φυλάζω, ὅτι σὺ ὁ Θεὸς ἀντιλήπτωρ μου. Σὲ, φησὶν, ἔχωτῆς ἐμῆς δυνάμεως ἀντιλήπτωρά τε καὶ φύλακα· τῆς γάρσῃς ἀπολαύων προμηθείας διατελῶ.
ια'. Ὁ Θεὸς μου, τὸ ἔλεος αὐτοῦ προφθάσει με. Προλαμβάνεις ἀεὶ τὰς αἰτήσεις, ὧ Δέσποτα, καὶ διὰ φιλανθρωπίας ὑπερβολὴν οὐκ ἀναμένεις τὰς ἰκετείας. Ὁ Θεὸς μου δείξει μοι ἐν τοῖς ἐχθροῖς μου. Κοινούς ἐχθρούς ὁ προφήτης ἠγεῖται τοὺς τοῦ Σωτῆρος ἐχθρούς. Εἶτα προλέγει τούτοις τὰ ἐσόμενα.
ιβ'. Μὴ ἀποκτείνῃς αὐτούς· μήποτε ἐπιλάθωνται τοῦ νόμου σου. Ἰκετεύω, φησὶ, μὴ πανωλεθρίαν αὐτοὺς ὑπομῆναι. Εἰσὶ γὰρ ἐν αὐτοῖς πολλοὶ τοῖς τῆς μεταμελείας φαρμάκοις θεραπευόμενοι. Ἐν γὰρ τῷ θανάτῳ οὐκ ἔστιν ὁ μνημονεύων σου· ἐν δὲ τῷ ἄδῃ τίς ἐξομολογήσεται σοι; Ποίαν τοίνυν αὐτοὺς βούλειτῆσαι ποινήν; Διασκόρπισον αὐτοὺς ἐν τῇ δυνάμει σου· καὶ κατάγαγε αὐτούς, ὁ ὑπερασπιστὴς μου, Κύριε. Εἰς πᾶσαν αὐτοὺς, φησὶ, σκέδασον τὴν οἰκουμένην, καὶ ποιήσον σποράδας καὶ μετανάστας· ἐπειδὴ κακῆ κατὰ σοῦ κέχρηται συμφωνία. Τίς δὲ αὕτη, διδάσκει.
*ιγ'. Ἀμαρτία τοῦ στόματος αὐτῶν, λόγος χειλέων αὐτῶν. Σύμφωνα καὶ ταῦτα τοῖς προηρ. μνηνευμένοις. Καὶ γὰρ ἄνω ἔφη· Ἰδοὺ αὐτοὶ ἀποφθέγγονται ἐν τῷ στόματι αὐτῶν, καὶ ῥομφαία ἐν τοῖς χειλέσιν αὐτῶν. Καὶ ἐνταῦθα πάλιν τῆς τοῦ στόματος ἀμαρτίας, καὶ τοῦ λόγου τῶν χειλέων κατηγορεῖ· διὰ πάντων διδάσκων, ὡς ἐκείνης τῆς φωνῆς εἰσπράττονται δίκας, ἢν συμφώνως ἀφήκαν, τὴν δικαίαν τοῦ Πιλάτου παραφθείραντες ψῆφον· ἐκείνου γὰρ ὡς ἀθῶον ἀφεῖναι βουλομένου, οὗτοι δὲ ἐβόων· *Αἶρε, αἶρε, σταύρωσον αὐτόν· τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν.* Ταῦτα δὲ σαφέστερον ὁ Σύμμαχος ἠρμήνευσεν. Ἀντὶ γὰρ τοῦ, Διασκόρπισον αὐτοὺς ἐν τῇ δυνάμει σου, οὕτως ἔφη, Ἀναστάτωσον αὐτοὺς ἐν τῇ δυνάμει σου, καὶ κάθελε αὐτούς, ὑπερασπιστὰ ἡμῶν, Κύριε, τῇ ἀμαρτία τοῦ στόματος αὐτῶν, τῷ λόγῳ τῶν χειλέων αὐτῶν. Ἀναστάτους αὐτοὺς, φησὶ, ποιήσον, καὶ δούλους ἀντ' ἐλευθέρων ἀπόφηνον· διὰ τὴν ἀμαρτίαν τοῦ στόματος αὐτῶν, καὶ τὸν λόγον τῶν χειλέων αὐτῶν. Οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς πυργοποιίας τὴν κακὴν συμφωνίαν τῇ διαφωνίᾳ διέλυσε καὶ τῇ νόσῳ τῆς βλαβερᾶς ὁμοιοίας, φάρμακον ἀλεξίκακον προσενῆ νοχε τῶν γλωσσῶν τὴν διαίρεσιν. *Καὶ συλληφθήτωσαν ἐν τῇ ὑπερηφανίᾳ αὐτῶν.* Δι' ὧν, φησὶν, ἐτόλμησαν, διὰ τούτων δότωσαν δίκας· καὶ δουλεύειν οὐκ ἀνεχόμενοι τῷ σεσωκότῳ Χριστῷ, ἀλλὰ τὴν τοῦ Καίσαρος ἀσπασάμενοι βασιλείαν, τῇ τοῦ Καίσαρος δουλείᾳ παραδοθήσονται. *Καὶ ἐξ ἀράς καὶ ψεύδους διαγγελήσονται.* [ιδ'] *Ἐν συντελείᾳ, ἐν ὀργῇ συντελείας, καὶ οὐ μὴ ὑπάρξωσιν.* Τοῦτο σαφέστερον ὁ Σύμμαχος ἠρμήνευσεν· Συλληφθήτωσαν μετὰ τῆς ὑπερηφανίας αὐτῶν· ἀρὰν καὶ ψεῦδος λαλοῦντας συντέλεσον· ἐν θυμῷ ἀνάλωσον, ἵνα μὴ ὦσιν. Ἐπειδὴ γὰρ συκοφαντίαις ἐχρήσαντο, λέγοντες αὐτὸν προστεταχέναι μὴ δοῦναι Καίσαρ· κήσων· καὶ ταῦτα ἀκηκοότες παρεγγυῶντος αὐτοῦ δοῦναι τὰ τοῦ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ· καὶ ἀραῖς δὲ πολλαῖς αὐτὸν καὶ λοιδορίαις ἔβαλον. Δι' ἐκείνας ἔφη τὰς ἀράς, καὶ τὰς συκοφαντίας, καὶ τὴν ἀμαρτίαν τοῦ στόματος, ταύτην αὐτοὺς ὑπομεμενηκέναι τὴν συντέλειαν. Συντέλειαν δὲ οὐ τὴν πανωλεθρίαν καλεῖ, ἀλλὰ τὸ μηκέτι αὐτοὺς λαὸν χρηματίζειν Θεοῦ. Ἐσκεδασμένοι γὰρ κατὰ τὴν οἰκουμένην, καὶ Ῥωμαίοις δουλεύειν ἠναγκασμένοι, τῆς νομικῆς λατρείας ἐστέρηνται· πόρρω τῆς πολυθρυλλήτου διάγουσι μητροπόλεως, τῆς βασιλικῆς ἔρημοι κηδεμονίας γεγέννηται· ἱερατικῆς ἐπιμελείας οὐκ ἀπολαύουσι, τῆς προφητικῆς ἐγυμνώθησαν χάριτος. Τὸ τοίνυν, οὐχ ὑπάρξουσιν, ἀντὶ τοῦ, Εἰς λαὸν οὐκέτι, φησὶ, καθ' ἑαυτοὺς πολιτεύσονται, μόνην οἰκοῦντες τὴν Παλαιστίνην, καὶ λαὸς Θεοῦ χρηματίζοντες. Συντελείας δὲ τὰς παντοδαπὰς καλεῖ τιμωρίας. Καὶ γὰρ ἐπὶ Γαῖου τοῦ τε τάρτου Καίσαρος κινδύνους μεγίστους ὑπέμειναν· καὶ μέντοι καὶ ἐπὶ Νέρωνος πολλαῖς περιέπεσον συμφοραῖς. Καὶ Οὐεσπασιανὸς τὰς πλείστας τῆς Ἰουδαίας ἐπολιόρκησε πόλεις· καὶ Τίτος προσεδρεύσας τοῖς Ἱεροσολύμοις, καὶ τὴν πόλιν ἐξεπόρθησε, καὶ τοὺς τὸν θάνατον διαφυγόντας ἐξανδραποδίσας, δορυαλώτους ἀπήγαγε. Καὶ ἄλλοις δὲ παντοδαποῖς μετὰ ταῦτα περιέπεσον ἀλγεινοῖς· καὶ νῦν δὲ ὡσαύτως ἐν αἷς παροικοῦσι πόλεσιν, ἀφορμῆς τινος γινομένης, πολλακίς τὰ ἀνήκεστα πάσχουσι, τῆς ἀράς, καὶ τοῦ ψεύδους, καὶ τῆς ἀμαρτίας τοῦ στόματος ἀπαιτούμενοι δίκας· καὶ δι' αὐτῶν μανθάνουσι τῶν πραγμάτων, ὅτι τῶν ἀπάντων ἐστὶ Κύριος καὶ Δεσπότης ὁ σταυρωθεὶς. Τοῦτο γὰρ καὶ ὁ προφήτης ἔφη· *Καὶ γνώσονται ὅτι ὁ Θεὸς δεσπόζει τοῦ Ἰακώβ, καὶ τῶν περάτων τῆς γῆς.* Τοῦτο γὰρ διὴ τὸ παράδοξον, ὅτι πρὸ τοῦ σταυροῦ, καὶ ὑπ' αὐτῶν ἠπιστεῖτο τῶν Ἰουδαίων· μετὰ δὲ τὸ ἐπονείδιστον ἐκεῖνοπάθος, πάσης ὁ σταυρωθεὶς δεσπόζει τῆς οἰκουμένης· τῶν μὲν ἐκόντων προσκυνούντων, τῶν δὲ γε ἀπιστούντων φόβῳ δουλεύειν ἠναγκασμένων.*

ιε'. Ἐπιστρέψουσιν εἰς ἐσπέραν· καὶ λιμώξουσιν ὡς κύων, καὶ κυκλώσουσι πόλιν. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν· *Ἐν ὀργῇ συντελείας, καὶ οὐ μὴ ὑπάρξωσιν·* ἵνα μήτις ἐναντίως εἰρηκέναι νομίση τὸν προφήτην τὸ, *Διασκέδασον αὐτοὺς ἐν τῇ δυνάμει σου,* εἰκότως τῇ ταυτολογίᾳ ἐχρήσατο, καὶ φησιν, αὐτοὺς κυνῶν δίκην λιμῷ τηκομένων, καὶ νύκτωρ τὴν πόλιν περινοστούντων, διάξειν οὐδεμιᾶς πνευματικῆς τροφῆς ἀπολαύοντας. Ἐναλλαγὴ γὰρ πραγμάτων ἐγένετο. Καὶ Ἰουδαῖοι μὲν, οἱ πάλαι υἱοὶ, διὰ τὴν οἰκείαν πονηρίαν, τὴν τῶν κυνῶν ἔλαχον τάξιν· τὰ δὲ ἔθνη, πάλαι κυσὶν εἰκότα, τῆς τῶν υἱῶν ἠξιώθησαν τιμῆς.

ς'. Αὐτοὶ διασκορπισθήσονται τοῦ φαγεῖν· ἐὰν δὲ μὴ χορτασθῶσι, καὶ γογγύσωσιν. Τοῦτο ὁ Σύμμαχος τῷ

προτέρῳ ἀποδέδωκεν. ἔφη δὲ οὕτως· Ἀνακαμπέτωσαν ἐσπέρας, θορυβεῖτωσαν ὡς κύνες περιερχόμενοι πόλιν, ρεμβόμενοι, ἵνα μὴ ἀχόρταστοι αὐλισθῶσι. [Τούτου γάρ, φησὶ, χάριν οἱ κύνες περινοστοῦσι νύκτωρ τροφήν τινα ζητοῦντες, ἵνα μὴ ἀχόρταστοι αὐλισθῶσι· πᾶσα γὰρ αὐτοῖς ἡμέρα οὐ μόνον ἐσπέρα, ἀλλὰ καὶ νύξ, τοῦ νέφους τῆς ἀπιστίας ἐπικειμένου αὐτοῖς.] Κατὰ δὲ τοὺς Ἑβδομήκοντα οὕτω νοητέον· ὅτι κυνῶν δίκην καὶ οὗτοι κατὰ τὴν οἰκουμένην ἐσκεδασμένοι, τὴν πνευματικὴν ἐπιζητοῦσι τροφήν· οὐχ εὐρίσκοντες δὲ ταύτην, διὰ τὸ μὴ πιστεύειν τῷ ὑπὸ πάντων προκεκηρυγμένῳ τῶν προφητῶν, θορυβάζουσι καὶ γογγύζουσι, τὴν ἀχάριστον καὶ ἐν τούτῳ γνώμην ἐπιδεικνύντες. *ἰς'.* Ἐγὼ δὲ ἄσσομαι τὴν δύναμίν σου, καὶ ἀγαλλιάσομαι τὸ πρωῖ τὸ ἔλεός σου. Ἐκεῖνοι μὲν οὖν ἐκεῖνα τολμῶντες, τοσαῦτα πείσονται· ἐγὼ δὲ τὸν σὸν ἔλεον ἀνυμνήσω· καὶ τοῦ νοεροῦ σου φωτὸς ἀνατείλαντος, καὶ τῆ οἰκουμένη δεδοκότος τὸν ὄρθρον, τὸν ἀμέτρητόν σου οἶκτον ἐν ἀπάσαις ταῖς ἐκκλησίαις δοξάσω. *Ὅτι ἐγενήθη ἀντιλήπτωρ μου, καὶ καταφυγή μου, ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς μου. [1η'] Βοηθός μου εἶ, σοὶ ψαλῶ· ὅτι ὁ Θεὸς ἀντιλήπτωρ μου εἶ. Ὁ Θεὸς μου τὸ ἔλεός μου.* Ἀπήλαυσα γὰρ τῆς σῆς ἐπικουρίας αἰεὶ· καὶ διὰ τὴν σὴν πρόνοιαν τὰς προσπεσούσας διέφυγον συμφορὰς. Οὐ δὴ χάριν σὲ μόνον οἶδα Θεόν, καὶ σε πηγὴν ἐλέους καὶ φιλανθρωπίας καλῶ. Ταῦτα ὁ μακάριος Δαβὶδ πόρρωθεν προφητικοῖς ἰδῶν ὀφθαλμοῖς, καὶ τὰς Ἰουδαίων προεῖρηκε συμφορὰς, καὶ αὐτὸς ὑμνήσειν αἰεὶ τὸν Δεσπότην ὑπέσχετο· καὶ πληροῖ γε τὰς ὑποσχέσεις διὰ τῶν εὐσεβῶν τὴν ὑμνωδίαν προσφέρων. [Ὡσπερ γὰρ μετὰ τὴν νύκτα ἐν ὄρθρῳ ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου φωτίζεται πᾶσα ἡ ὑπ' οὐρανόν· οὕτω ἡ παρουσία τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης τὸ μὲν σκότος τῆς ἀμαρτίας ἠφάνισεν, τὸ δὲ φῶς τῆς θεογνωσίας τοῖς εἰς αὐτὸν πιστεύουσιν ἐχαρίσατο, καὶ παρέχων ὀσημέραι οὐ παύεται.]